

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Kristýna Kavánová

Vliv Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 na insolvenční právo ve státech Evropské Unie

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vliv Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 na insolvenční právo ve státech Evropské unie vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 102 369 znaků včetně mezer.

V Ostravě dne 28. června 2022

Kristýna Kavánová

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023	9
2.1	Charakteristika Směrnice	9
2.2	Působnost Směrnice.....	9
2.3	Cíle Směrnice.....	10
2.4	Principy Směrnice.....	11
2.5	Základní pojmové problémy Směrnice.....	12
2.5.1	Definice “podniku”	12
2.5.2	Pojem “finanční obtíže”	13
2.5.3	Pojem “hrozící úpadek”	14
3	Preventivní restrukturalizace.....	15
3.1	Charakteristika a podstata preventivní restrukturalizace	15
3.1.1	Preventivní charakter restrukturalizace	16
3.2	Vývoj institutu preventivní restrukturalizace	17
3.3	Principy preventivní restrukturalizace	18
3.3.1	Princip neformálnosti	18
3.3.2	Princip neuniverzálnosti.....	19
3.3.3	Princip konsenzuality	20
3.3.4	Princip kontroly podnikatele	21
3.4	Kontrast reorganizace a preventivní restrukturalizace.....	22
3.4.1	Pojem.....	22
3.4.2	Principy reorganizace.....	22
3.4.3	Základní rozdíly reorganizace k preventivní restrukturalizaci.....	23
3.5	Implementace institutu preventivní restrukturalizace ve vybraných státech Evropské unie	25
3.5.1	Česká republika	25
3.5.2	Spolková republika Německo	31
3.6	Posouzení právních úprav ČR a SRN	36
3.6.1	Soulad s principy a cíli Směrnice.....	36

3.6.2	Rozdílnost právních úprav	36
4	Úplné oddlužení podnikajících fyzických osob	38
4.1	Pojem druhé šance	38
4.2	Cíle druhé šance	39
4.3	Principy druhé šance	40
4.3.1	Princip individualizace	40
4.3.2	Princip poctivého záměru	40
4.3.3	Princip konsolidace dluhů	40
4.4	Historický vývoj institutu oddlužení fyzických osob podnikajících v právních předpisech Evropské unie	41
4.4.1	Doporučení Komise č. 2014/135/EU o novém přístupu k neúspěchu v podnikání a k platební neschopnosti	41
4.4.2	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/848 o insolvenčním řízení	41
4.5	Oddlužení fyzických osob podnikajících ve vybraných členských státech Evropské unie 42	
4.5.1	Česká republika	42
4.5.2	Spolková republika Německo	46
4.5.3	Rozdílnost právních úprav	49
5	Závěr	51
	Seznam zdrojů	53
	Abstract	56
	Abstrakt	56
	Klíčová slova	57
	Keywords	57

Seznam použitých zkratek

Směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční) ze dne 20. června 2009
Směrnice 2001/24	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí ze dne 4. dubna 2001
Směrnice 2009/138	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) ze dne 25. listopadu 2009
InsZ, insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb, o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
StaRUG	Unternehmensstabilisierungs- und -restrukturierungsgesetz vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3256), das durch Artikel 38 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden istAktG Bundesgesetz über Aktiengesellschaften
GmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 64 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist
Nářízení 2015/848	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení
Transpoziční novela	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

InsO

Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866), die zuletzt durch Artikel 35 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist

1 Úvod

Insolvenční právo je jedno z nejpálčivějších témat, o kterých se na půdě institucí Evropské Unie v poslední letech jedná. Evropská Unie se především snaží dosáhnout harmonizace pravidel v oblasti insolvenčního práva, když za tímto účelem vydala již několik směrnic a nařízení. Jedním z takových harmonizačních pokusů je i Směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o preventivní restrukturalizaci a insolvenční (dále jen „Směrnice“). Cílem této Směrnice je zaprvé předcházet jevu „forum shopping“, zadruhé včasné detekovat a řešit úpadek podniku a zatřetí poskytnout podnikatelům v úpadku druhou šanci, přičemž je vše založeno na principu dobrovolnosti a principu životaschopnosti podniku.

Jak již název vypovídá, touto Směrnicí byl zaveden zcela nový institut preventivní restrukturalizace, který by měl pomoci právníkům osobám s odvrácením úpadku nebo jeho předcházení. Doposud ve státech Evropské unie chyběl institut, který by umožnil vypořádat dluhy prostřednictvím zákonem vymezených pravidel, ale bez zásahů soudů či insolvenčních správců. Restrukturalizace podniku byla možná pouze prostřednictvím uzavření obchodních dohod mezi dlužníkem a jeho věřiteli a musela mezi nimi panovat úplná shoda. Preventivní restrukturalizace není insolvenčním řízením, nýbrž má hybridní povahu, když slouží především k ozdravení podniku bez zásahů ze strany soudu a bez nepřiměřeně vysokých nákladů, aniž by v případě jejího neúspěchu hrozila přeměna v konkurs.

V první části této práce zabývající se preventivní restrukturalizací se zaměřím na důvody pro zavedení tohoto institutu, jeho základní principy a rovněž jej postavím do kontrastu k reorganizaci. Jádro této části spočívá v samotné implementaci nejpodstatnějších institutů preventivní restrukturalizace, jako je systém včasného varování, role restrukturalizačních správců a soudů či restrukturalizačního plánu, do právních řádů České republiky a Německa. Cílem bude posouzení, zda vybrané členské státy Evropské unie dokázaly implementovat nejtěžejnější principy preventivní restrukturalizace, kterými jsou princip dobrovolnosti preventivní restrukturalizace a princip životaschopnosti podniku, a její cíle v základních výše uvedených nosných institutech.

Další neméně důležitá část Směrnice se dotýká institutu oddlužení, kdy se nově zavádí tzv. druhá šance. Tato část harmonizuje pravidla oddlužení pro podnikající fyzické osoby, které je v některých státech Evropské Unie možné pouze za splnění zpřísněných podmínek oproti oddlužení

nepodnikajících fyzických osob, resp. úplnému oddlužení podnikajících fyzických osob. Předmětem bude posouzení, zda vybrané státy Evropské unie implementovaly základní principy tzv. druhé šance podnikajících fyzických osob, kterými rozumíme princip individualizace, princip poctivého záměru a princip konsolidace dluhů, jakož i cíle institutu druhé šance do vnitrostátní právní úpravy členských států.

Za účelem dosažení cílů této práce provedu analýzu zákonů, příp. návrhů zákonů dvou vybraných států Evropské unie, a to konkrétně České republiky a Německé spolkové republiky, které byly přijaty na základě Směrnice. Jednotlivé vybrané instituty preventivní restrukturalizace a institutu druhé šance následně podrobím kritickému zhodnocení a současně provedu komparaci těchto zákonů a zaměřím se na jejich zásadní odlišnosti.

2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023

2.1 Charakteristika Směrnice

V posledních letech se stalo insolvenční právo jedním z diskutovaných témat na půdě Evropské unie. Z toho důvodu byly přijaty různé právní dokumenty, které mají za úkol harmonizovat insolvenční právo v členských státech. Jedním z takových právních dokumentů je i Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a o změně směrnice (EU) 2017/1132, která byla přijata dne 20. června 2019.

Směrnice se dělí na čtyři rozdílné oblasti harmonizace. První oblastí je rámec preventivní restrukturalizace obsažené v hlavě II, druhá oblast zahrnuje oddlužení a tzv. druhou šanci v hlavě III, třetí oblast se věnuje opatřením ke zvýšení účinností postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení v hlavě IV. a poslední čtvrtá oblast se zabývá sledováním postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení nacházející se v hlavě V.

2.2 Působnost Směrnice

Ačkoli harmonizační pravidla dopadají na různé subjekty, Směrnice ponechává v některých případech možnost volby, bude tak záležet na vnitrostátním právu, jak jednotlivá ustanovení Směrnice budou provedena. Dlužníkem ve finančních problémech může být v obecné rovině jak podnikatelský subjekt, tak ale i subjekt nepodnikatelský, zároveň může být dlužník jak osobou fyzickou, tak osobou právnickou. Primárně je pozornost Směrnice věnována životaschopným podnikům a podnikatelům ve finančních obtížích.¹

Z působnosti Směrnice jsou vyjmuty subjekty finančního trhu, konkrétně jsou tyto subjekty vymezeny v čl. 1 odst. 2 Směrnice. Na tyto subjekty se uplatní zvláštní právní úprava řešení krize či úpadku, například úpadek úvěrových institucí je obsažen ve Směrnici 2001/24 a úpadek pojišťoven je předmětem úpravy Směrnice 2009/108. Jestliže jde o jiné finanční subjekty než ty uvedené v čl. 1 odst. 2 Směrnice, mohou členské státy takové subjekty vyloučit z působnosti Směrnice za předpokladu, že se na tyto subjekty vztahuje vnitrostátní úprava procesů řešení krize

¹ MORAVEC, Tomáš. Evropské insolvenční právo. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2021, 126 s.

a zároveň je nad nimi vykonáván dohled prostřednictvím vnitrostátních orgánů, které jsou vybaveny pravomocemi k zásahu.²

Rovněž jsou z aplikace Směrnice vyloučeny veřejné subjekty podle vnitrostátního práva, a to z obdobných důvodů jako tomu je u finančních institucí, jelikož se na ně vztahuje zvláštní právní úprava a nad to jsou stanoveny orgány, které mají rozsáhlé pravomoci k zásahu.

U nepodnikajících fyzických osob volí Směrnice zcela jiný postup, když umožňuje členským státům aplikovat formy oddlužení určené podnikatelům rovněž pro nepodnikající subjekty. Odůvodnění takového postupu nalezneme v bodě 21 recitálu Směrnice. Jedním z těchto důvodů je nejasnost původu dluhu či rozdílné řešení dluhů, které vznikly v rámci podnikatelské činnosti dlužníka a dluhů, které vznikly mimo tyto činnosti. Národní úpravy však mohou omezit přístup k institutu preventivní restrukturalizace pouze na právnické osoby, jelikož finanční potíže podnikajících fyzických osob lze řešit i pomocí postupů vedoucích k oddlužení.³

2.3 Cíle Směrnice

Nejpodstatnější cílem Směrnice, který je definován v bodu 1 recitálu, „*je přispět k řádnému fungování vnitřního trhu a odstranění překážky bránící uplatňování základních svobod, například volného pohybu kapitálu a svobody usazování, které vyplývají z rozdílů mezi vnitrostátními právními předpisy a postupy preventivní restrukturalizace, insolvence a oddlužení a zákazů činnosti.*“⁴ Rozdílnost v právních úpravách členských států vyvolává u mezinárodních investorů demotivaci, jelikož u nich může panovat nejistota ohledně insolvenčních pravidel nebo hrozí nebezpečí zdouhavých či složitých insolvenčních řízení. Taková nejistota může mít za následek omezení svobody usazování a podpory přeshraničního podnikání.⁵ Směrnice si tedy dává za úkol harmonizovat právní úpravy v členských státech tak, aby byla zachována transparentnost, právní jistota a předvídatelnost v rámci právních systémů Evropské unie. Podniky by tak nebyly

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a o změně směrnice (EU) 2017/1132

³ MORAVEC: Evropské insolvenční právo. 128 s.

⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o restrukturalizaci a insolvenční

⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona o preventivní restrukturalizaci, obecná část, str.3

nuceny vybírat mezi příznivějšími právními úpravami úpadku jiných států oproti svým domovským, předcházelo by se tak přesunům sídel společnosti nebo fúzím s jinými.

Dalším ze zásadních a klíčových cílů Směrnice je možnost řešit finanční potíže společností v období, kdy se tento problém dá ještě skutečně řešit s výsledkem, který nevede k zániku a předlužení společnosti. Ve své podstatě lze říct, že je ambicí Směrnice přinutit korporace k tomu, aby včas rozpoznaly a následně řešily s předstihem své hrozící problémy pomocí jednání se svými věřiteli na základě konsenzu. Úkolem členských států je tedy zavést určité mechanismy, které umožní korporacím včas detekovat finanční obtíže již v době, kdy se tento problém objeví a zůstane nepovšimnut ze strany vlastníků, managementu či podnikatelů.⁶ Mezi jednotlivými členskými státy existují rozdíly v možnostech postupů, které mají dlužníci ve finančních obtížích k dispozici, pokud chtějí provést restrukturalizaci svého podniku. Některé členské státy mají nastavené mechanismy pro řešení finančních potíží korporací až poměrně pozdě v rámci insolvenčních řízení. V jiných státech sice již dřívější postupy restrukturalizace existují, ale nejsou natolik účinné, jak by mohly být, nebo jsou příliš formální. Včasné řešení finančního problému umožní zachovat pracovní místa a minimalizovat ztrátu věřitelů v dodavatelském řetězci, což v konečném důsledku prospívá ekonomice.⁷

Směrnice si také klade za cíl dát poctivým podnikatelům v úpadku nebo předluženým podnikatelům po úplném oddlužení a po uplynutí stanovené doby druhou šanci. Druhá šance dává možnost podnikatelům dále pokračovat v podnikatelské činnosti, resp. provozování obchodu, živnosti, řemesla nebo povolání. Členské státy mají povinnost po uplynutí doby oddlužení zajistit, aby zákazy činnosti vydané v souvislosti se zahájením řízení, pozbyly účinků na konci doby oddlužení, aniž by se dlužník musel obracet se žádostí na soudní nebo správní orgán.

2.4 Principy Směrnice

Prvním je princip dobrovolnosti preventivní restrukturalizace, který vychází z předpokladů, že převážná část životaschopných podniků se octne v úpadku nikoli z úmyslu nebo ze zjištěných důvodů, ale z důvodu nezkušenosti, chybného úsudku nebo jiných morálně

⁶ SMRČKA, Luboš. K některým vnitřním rozporům evropské směrnice o restrukturalizaci a insolvenční. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, 42 s.

⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o restrukturalizaci a insolvenční

nezávadných jednání. Pokud je tedy podnik včasně varován, měl by zahájit kroky vedoucí k preventivní restrukturalizaci. Není však dosud vyjasněno, jak postupovat v případě, kdy podnik včasného varování nedbá a dále pokračuje neměnně ve své podnikatelské činnosti. Pokud nebude stanovena žádná sankce za neuposlechnutí výstrahy, tak jak by to mělo být v souladu s principem dobrovolnosti, není možné nějak zajistit, aby se podnik dále nepokoušel zvýšit svá aktiva pomocí chybných či neefektivních kroků a tím se dostat do ještě větších problémů, než v jakých se nacházel dříve. Tohle může mít za následek naprosté spotřebování zbývajících aktiv dlužníka a podstatně nižší možnost uspokojit věřitele, než k jakému by došlo při řešení situace pomocí preventivní restrukturalizace. Dobrovolnost se navíc týká pouze dlužníků, nikoliv věřitelů, kteří mohou být ke spolupráci s dlužníky donuceni na základě čl. 11 Směrnice.⁸

Dalším z principů je princip životaschopnosti podniku. K jeho posouzení se použije tzv. test životaschopnosti, jehož účelem je odlišit provozuschopné podniky od těch, které již nemá smysl zachraňovat. Směrnice však nestanovuje žádné konkrétní kroky tohoto testu a ani nestanovuje povinnost členských států takový test do svých právních úprav vnést. Fakticky životaschopnost budou posuzovat především věřitelé na základě předloženého sanačního projektu, který buď podpoří, protože jim to dává ekonomický smysl, nebo plán odmítnou. Přestože by věřitelé plán odsouhlasili, je ještě možný zásah ze strany soudu, který může odmítnout potvrdit restrukturalizační plán, pokud by pomocí něj nemohlo dojít k odvrácení úpadku a zajištění provozuschopnosti podniku.⁹

2.5 Základní pojmové problémy Směrnice

2.5.1 Definice “podniku”

Ve Směrnici nenalezneme definici podniku, je proto nutné vycházet z již sjednocené účetní korporátní a insolvenční terminologie ve smyslu hospodářské jednotky se subjektivitou. Nad to bod 5 recitálu směrnice 2013/34 uvádí, že „některé podniky s omezeným ručením, jako jsou

⁸ SMRČKA: K některým vnitřním rozporům evropské směrnice o restrukturalizaci a insolvenční. 44 – 46 s.

⁹ TRETLEROVÁ, Hana. *Rozhovor: Ondřej Zezulka – Co přináší směrnice o restrukturalizaci a insolvenční?* [online]. právníprostor.cz, 4.10.2021 [cit. 1. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-ondrej-zezulka->

akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným“. Lze předpokládat, že pojem podnik bude v českém právním řádu korespondovat s pojmem obchodní korporace.¹⁰

Směrnice se vztahuje především na mikropodniky, malé a střední podniky. V těchto případech jsou ponechány definice na členském státě. Vycházet lze z doporučení komise¹¹, podle kterého má mikropodnik méně než 10 zaměstnanců a roční obrat či bilanční sumu do 2 mil. EUR, malý podnik má méně než 50 zaměstnanců a roční obrat nebo bilanční sumu do 10 mil. EUR a střední podnik má méně než 250 zaměstnanců a roční obrat do 50 mil. EUR nebo bilanční sumu do 43 mil. EUR.

2.5.2 Pojem “finanční obtíže”

Přestože se s tímto pojmem v člancích Směrnice setkáme pouze jednou, je nutné jej správně vymežit, jelikož je používán mnohokrát v recitálu Směrnice, který vymezuje celý její účel. Jedná se o jakýsi předstupěň hrozícího úpadku, kdy si společnost již uvědomuje, že má finanční problémy a snaží se je postupně řešit. Není však zcela jasné, co se za finanční obtíže považuje, je tedy na členských státech, aby si je definovali. Určitý návod podává Směrnice ve svém recitálu, avšak používá jej poměrně obšírně.

Ke srovnání můžeme využít dvě modelové situace. V bodu 22 recitálu se nachází konstrukce o dlužnících, u kterých počínají finanční obtíže, přičemž Směrnice klade důraz na to, že čím dříve lze finanční obtíže rozpoznat, tím vyšší je pravděpodobnost vyhnutí se úpadku. Z toho lze vyvodit, že Směrnice považuje finanční obtíže za stav, kdy dlužník ještě není s těmito obtížemi seznámen. To odpovídá i českému pojetí použití – jde o stav, který je sice závažný, ale jde o pouhé vychýlení od normálu, což může mít významné následky, ale nutně je nepředznamenává. V bodu 24 recitálu však Směrnice požaduje, aby finanční obtíže byly natolik závažné, že by patrně vedly k úpadku dlužníka, pokud by se situací nezabýval. Lze tedy konstatovat, že Směrnice zároveň nabádá k tomu, aby situace byla řešena co nejdříve, ale zároveň vyžaduje, aby povaha těchto problémů byla natolik závažná, že by mohla mít za následek úpadek.¹²

¹⁰ MORAVEC: Evropské insolvenční právo. 133 s.

¹¹ Doporučení Komise ze dne 6. května 2003 týkající se definice mikropodniků, malých a středních podniků

¹² SCHÖNFELD, Jaroslav. Používání pojmů „finanční obtíže“ a „hrozící úpadek“ v evropské směrnici o insolvenční restrukturalizaci. In: Schönfeld, Jaroslav, KUDEJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, 33 s.

Pro členské státy bude poměrně náročně sestavit ukazatele finančních obtíží tak, aby odpovídaly všem požadavkům Směrnice. Vhodnější by bylo použití více pojmových spojení vedle „finančních obtíží“ jako např. „finanční problémy“, „finanční tíseň“ a „finanční krize“, která by definovala jednotlivá stádia závažnosti dlužnickovy situace.

2.5.3 Pojem „hrozící úpadek“

Pojem „hrozící úpadek“ je v českém insolvenčním právu poměrně hojně používán, proto jeho definici nalezneme v §3 odst. 5 InsZ¹³. S tímto pojmem se setkáme i v textu Směrnice, která nám však nepodává jeho definici a ponechává na členských státech, aby jej sami vymezili. Otázkou však je, zda toto není v rozporu s předpokladem harmonizace vnitrostátních úprav insolvenčního práva. Jestliže by každý stát vykládal pojem odlišně, vedlo by to rozdílným podmínkám pro subjekty a pro možnost využít institutu preventivní restrukturalizace, resp. druhé šance, což má za následek prohloubení nesouladu právních úprav členských států.

V tomto případě je tedy nutné vykládat pojem, tak jak jej užívá Směrnice. Pokud by se vymezení pojmu podle §3 odst. 5 InsZ uplatňoval i na Směrnici a nedošlo by k jeho revizi, mohlo by dojít k vytvoření paradoxní situace. Je patrné, že v českém právním prostředí značí hrozící úpadek stav téměř neodvratitelného směřování k úpadku. Pokud bychom vycházeli z této teze, znamenalo by to, že preventivní restrukturalizace by byla přístupná pouze subjektům, které jsou v posledním stádiu před úpadkem, tedy těsně před samotným naplněním dikce insolvenčního zákona z hlediska definice úpadku. Nepochybně lze říci, že toto by bylo v zjevném rozporu se zamýšleným účelem Směrnice.¹⁴

¹³ §3 odst. 5 InsZ definuje hrozící úpadek jako „stav subjektu, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.“

¹⁴ SCHÖNFELD: Používání pojmů „finanční obtíže“ a „hrozící úpadek“ v evropské směrnici o insolvenční a restrukturalizaci. 36 s.

3 Preventivní restrukturalizace

3.1 Charakteristika a podstata preventivní restrukturalizace

Preventivní restrukturalizaci lze definovat jako proces směřující k ozdravení podniku, u kterého byly v dostatečném předstihu detekovány finanční potíže a zároveň tyto potíže nedospěly do stádia úpadku.

Na úvod je třeba říci, že doposud neexistoval v českém právu, ani ve většině právních řádu EU, podobný institut jako je tento. Před přijetím Směrnice probíhala rozsáhlá diskuze odborné veřejnosti, jejímž úkolem bylo vytvořit právní rámec preventivní restrukturalizace takovým způsobem, jak bylo požadováno ze strany podnikatelských subjektů, a to z důvodu jejich právní ochrany v případě, že by se octly ve finančních potížích, a zároveň aby se předešlo střetům právních řádů jednotlivých států při plnění tohoto požadavku.

Jak již bylo nastíněno, jedná se o poměrně inovativní přístup k řešení hrozícího úpadku podnikatelů. V České republice doposud existovala právní ochrana v podobě moratorií nebo reorganizace, případně také mimosoudních dohod s věřiteli. V některých členských státech můžeme nalézt postupy chránící subjekty při hrozícím úpadku, ale často se jedná o formalizované postupy a je u nich vyloučena možnost mimosoudních jednání.

Podstatu preventivní restrukturalizace tvoří dohoda mezi podnikem a jeho věřiteli. Tím se zásadně odlišuje od insolvenčního řízení, neboť insolvenční řízení jsou ze své podstaty založeny na konfliktu mezi těmito stranami (např. incidenční spory). U preventivní restrukturalizace je zapotřebí velmi vysoká míra konsenzu, pakliže ho nelze dosáhnout, přicházejí v úvahu možnosti předpokládané insolvenčním zákonem jako je předjednaná reorganizace, standartní reorganizace a jako poslední varianta při úplné absenci domluvy konkurs.

Zároveň je třeba zmínit, že se jedná o institut, který na rozdíl od insolvenčního řízení vyniká svou neformálností. Právě v neformálních jednáních, dohodách stran, minimálních zásazích ze strany odborníků na restrukturalizaci, kteří vykonávají dohled nad dlužníky a omezené kontroly soudu, spočívá efektivnost tohoto institutu. Směrnice sama v tomto limituje členské státy Evropské

unie a reguluje rozsah zapojení soudních či správních orgánů, jen na takový, který je proporcionální a nezbytný.¹⁵

Výsledkem procesu restrukturalizace je osvobození od placení zbylých pohledávek zařazených do restrukturalizačního plánu, jestliže dlužník splní všechny povinnosti jím stanovené.

3.1.1 Preventivní charakter restrukturalizace

Již název tohoto institutu zachycuje podstatný rys jejího využití. Především by měla sloužit k odvrácení kritického stavu, resp. úpadkového stavu, tedy jako prevence, nikoli tedy k samotnému řešení úpadku, zde by již přicházely v úvahu řešení dle insolvenčního zákona.

Jakkoliv se toto jeví ideálně, v praxi to může být dosti problematické. Z výzkumu provedeném Vysokou školou ekonomickou v Praze vyplynulo, že většina zkoumaných subjektů již 3 roky před podáním žádosti o povolení moratoria¹⁶ vykazovala známky úpadku, a ani preventivní restrukturalizace by pro ně v této fázi nepřipadala v úvahu.¹⁷ Z toho lze usuzovat, že subjekty v raných fázích nejsou schopny reálně vnímat svou ekonomickou situaci. Důvody mohou být různé spočívající jak v subjektivním hledisku např. neochotě managementu nebo vlastníka připustit si krizi podniku nebo manažerském pochybení až po objektivní hledisko nedostatku informací. Zde by mohl velmi pomoci zamýšlený systém včasného varování, jehož úkolem je možnost, zejména pro menší a střední podniky, jednoduše zjistit jejich reálnou ekonomickou situaci.

Jelikož podstatou restrukturalizace je prevence řešení finančních problémů podniku, je důležité, aby celý její proces byl méně neveřejný, než jak je tomu u jiných institutů, a zachovával jistou míru diskrétnosti procesu vyjednávání dohody mezi dlužníkem a jeho věřiteli. Publicita, která je spojena se zveřejněním spisů v insolvenčním rejstříku, je podnikateli vnímaná negativně a v tomto případě by měla spíše odrazující účinky. Měl by tedy zůstat zachován soukromý aspekt preventivní restrukturalizace s minimem veřejného povědomí o jeho průběhu.

¹⁵ MORAVEC: Evropské insolvenční právo. 139 s.

¹⁶ Moratorium je ochrana podnikatele před jeho věřiteli, o kterou může požádat insolvenční soud. Je možné jej vyhlásit až na 3 měsíce a po dobu účinku jeho trvání nelze prohlásit úpadek dlužníka, zároveň má stejné následky jako zahájení insolvenčního řízení. Jeho hlavním účelem je překonat období dočasné platební neschopnosti dlužníka.

¹⁷ SCHÖNFELD, Jaroslav, KUDĚJ, Michal a SMRČKA, Luboš. Finanční charakteristiky podniků před vyhlášením moratoria. *Politická ekonomie* [online], 2019, roč. 67, č. 5, s. 490-510 [cit. 5.2.2022]. Dostupné z: https://polek.vse.cz/artkey/pol-201905-0003_financni-charakteristiky-podniku-pred-vyhlasenim-moratoria.php

Výše uvedené lze uzavřít s ohledem na charakter preventivnosti tak, že podstatou celého tohoto institutu by měla být obchodní dohoda o řešení krize podniku odehrávající se spíše v mezích soukromého práva než soudním procesem, jež je normován právem veřejným.¹⁸

3.2 Vývoj institutu preventivní restrukturalizace

Jak již bylo zmíněno výše, přijetí Směrnice předcházela dlouhá diskuze odborné veřejnosti, která ji postupně dotvářela do dnešní podoby a rovněž formovala jednotlivé instituty preventivní restrukturalizace. Jedním z tohoto institutu je ustanovování dohlížitelů, resp. odborníků na restrukturalizaci. Původní návrh z roku 2016¹⁹ předpokládá existenci takových odborníků, ale jejich ustanovování by bylo nepovinné a v režii členských států by bylo vymezení případů, ve kterých by byla jejich účast v procesu nutná, např. jestliže by věřitelé s restrukturalizačním plánem nesouhlasili, ale soud by jej i přes to schválil. Tato koncepce však byla od počátku odmítána z důvodu nemožnosti dlužníka žádat o dohlížitelovo odborné poradenství, jestliže by byl odborník automaticky jmenován pouze v taxativně vymezených situacích. V konečném znění Směrnice nalezneme výčet situací, kdy musí být odborník jmenován za každých okolností, přičemž ale byla zdůrazněna možnost členských států určit, za jakých podmínek je jmenování odborníka na restrukturalizaci povinné.

Další diskutovanou pasáží bylo rozdělení věřitelů do tříd, kdy původní návrh z roku 2016 rozděloval věřitele do dvou tříd, a to zajištění a nezajištění věřitelé. Tato úprava nakonec byla rozšířena a v konečném znění je ponechána možnost národních úprav zvolit třídy věřitelů dle svého uvážení. Rozdělení tříd se má řídit především společnými zájmy věřitelů na základě ověřitelných kritérií. Vždy ale musí být v oddělených třídách zacházeno s věřiteli zajištěných a nezajištěných pohledávek, avšak není nutné, aby všichni věřitelé se zajištěnými pohledávkami byli v jedné třídě.

Rozsáhlou úpravou také prošel institut přerušování vymáhání individuálních nároků věřitelů. Proces vývoje tohoto opatření byl velice důležitý, jelikož jeho špatné zakotvení do právní úpravy by mohlo vést k sabotování celého procesu vyjednávání o restrukturalizaci několika mála věřiteli.

¹⁸ HŘÍBAL, Daniel. Principy preventivní restrukturalizace a ekonomická krize. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, 111–122 s.

¹⁹ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatření ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU.com (2016)

Již v původním návrhu z roku 2016 bylo dáno, že první přerušeni bude trvat 4 měsíce, přičemž by mohlo být prodlouženo až na 12 měsíců. Původně však bylo zamýšleno navázat povolení přerušeni vymáhání na test životaschopnosti podniku v podobě, jak jej známe z insolvenčního řízení. Tato podoba nakonec nebyla schválena a konečná úprava je ohledně tohoto institutu poměrně flexibilní. Rovněž došlo ke zúžení situací, na které se toto opatření neuplatní, jako např. na dluhy na výživném a výnosy z trestné činnosti. Nakonec ve finálním znění zůstaly pouze pohledávky zaměstnanců dlužníka za zaměstnavatelem.

Změny rovněž nastaly v oblasti prozatímního a následného financování provozu podniku dlužníkem. Původní návrh předpokládal úplně rozvolnění financování, přičemž by nebyla potřebná kontrola konkrétních plateb ze strany soudu, a to z důvodu nalákání co největšího množství investorů, kteří by pomohli dlužníkovi dostat se z finančních problémů již v počáteční fázi. Tento koncept byl však kritizován, když by nebylo možné zabránit jeho zneužití a mohlo by dojít k vyvádění majetku z majetkové podstaty společnosti. Nakonec bylo od této varianty zcela ustoupeno a byla zachována pouze ochrana financování služeb souvisejících s restrukturalizací a zachováním běžného provozu firmy, přičemž takové financování musí být uvedeno v restrukturalizačním plánu nebo tak, aby bylo možné jej zpětně podrobit přezkumu ze strany soudu.²⁰

3.3 Principy preventivní restrukturalizace

3.3.1 Princip neformálnosti

Ve většině případů jsou neformální postupy alternativou k formálním insolvenčním řízením. Gerrido ve své studii²¹ teoreticky dělí kolektivní restrukturalizační řízení podle míry formálnosti zapojení soudních orgánů. Na vrcholu této škály je plně neformální mimosoudní restrukturalizace, která je definovaná jako čistě soukromoprávní dohoda mezi podnikatelem a jeho věřiteli. Další úroveň je tzv. posílená restrukturalizace, kdy je tato soukromoprávní dohoda

²⁰ VÍTKOVÁ, Klára, ZEŽULKA, Ondřej. Trnitá cesta Evropou k preventivní restrukturalizaci. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Insolvenční praxe. Problémy a výzvy pro léta dvacátá*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 167-176

²¹ GARRIDO, Jose M. Out-of-Court Debt Restructuring [online]. Washington, D.C.: World Bank, 2012. Dostupné z: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2230>

ovlivněna dalším smluvním nebo zákonným ustanovením. Výhodou těchto procesů je jejich neveřejnost, flexibilita, plné zachování práv zúčastněných stran a nižší náklady.

Hranici mezi formální a neformálními způsoby restrukturalizace potom tvoří tzv. hybridní postupy, které v sobě kombinují výhody obou procesů. Ústředním východiskem je opět soukromoprávní smlouva, která je podpořena zásahy ze strany soudu nebo dalších veřejných institucí. Takovými zásahy mohou být například poskytnutí dočasné ochrany podnikatele před jeho věřiteli či nutnost potvrzení finální dohody nestranným orgánem. Pokud bychom ještě více posílili formální prvky procesu, pak se dostaneme do režimu tzv. formální restrukturalizace, resp. reorganizace, která již podléhá určitému soudnímu řízení.

Jako nejefektivnější řešení, které by bylo v souladu s předpoklady Směrnice, se momentálně jeví preventivní restrukturalizace jako hybridní postup, když v úvodní fázi celého procesu bude kladen důraz na neformální dohodu s minimalizovaným zásahem ze strany soudu. Tento zásah bude spočívat především v omezení práv zúčastněných stran, jako je právě přerušování vymáhání nároků věřitele či předběžná opatření omezující dlužníka apod. Tento koncept umožní národní právní úpravě využít co nejširší škálu procesních řešení a zároveň přizpůsobit preventivní restrukturalizaci individualitám tuzemského podnikatelského prostředí.

3.3.2 Princip neuniverzality

Směrnice používá ve svém textu termíny jako „zúčastněné strany“, „zainteresované strany“ a zároveň rozlišuje kategorie „dotčených“ a „nedotčených“ věřitelů. V čl. 15 odst. 1 Směrnice je uvedeno, že „věřitelé, kteří se na přijímání restrukturalizačního plánu nepodílejí, nejsou tímto plánem vůbec dotčeni“. Je tedy výslovně zakotvena možnost některých věřitelů neúčastnit se restrukturalizace, což u jiných postupů dle insolvenčního zákona, které jsou ovládány zásadou univerzality, není obvyklé.

Pokud se věřitelé nebudou na vytvoření restrukturalizačního plánu podílet, zůstane jim zachováno jejich hmotněprávní postavení a lze tak dojít k závěru, že se celého procesu nemusejí vůbec účastnit. Zejména v případech, u kterých není nutné schválení restrukturalizačního plánu

soudem, tedy nezahrnuje fázi řízení před soudem.²² K účasti věřitele v restrukturalizačním řízení tak není podmínkou přihlášení pohledávky, jako je tomu u jiných postupů dle insolvenčního zákona.

Rozhodování o zúčastněných věřitelích nebude automatickým procesem, který se bude uplatňovat stejně na všechny dlužníky, nýbrž jejich okruh bude vymezen dlužníkem. Důvodem je, že jedině on disponuje podrobným přehledem o svých nejdůležitějších obchodních partnerech či věřitelích. Seznam dotčených stran bude nutné sestavit již na samotném počátku, neboť na základě něj bude určeno, které dotčené strany se budou podílet na sestavení obsahu restrukturalizačního plánu a bude také předpokladem pro určení hlasovacích tříd.

3.3.3 Princip konsenzuality

Pro proces restrukturalizace je charakteristické dosažení maximálního konsenzu mezi dlužníkem a věřiteli skrz vyjednávání o obsahu restrukturalizačního plánu.

Sama Směrnice stanovuje podmínky, aby byla zachována určitá míra dohody mezi zúčastněnými stranami. Přijetí restrukturalizačního plánu je mimo jiné podmíněno dosažením většiny, která nesmí být vyšší než 75 %, uvnitř každé třídy vyjádřené podle výše pohledávek nebo podílů. Samotná výše většiny je dále na uvážení členských států, ale musí se pohybovat v rozsahu 50 % až 75 %. Další podmínkou je souhlas všech hlasujících skupin, které musí být sestaveny podle míry společných zájmů.²³ Ani splnění tohoto však není zárukou pro úspěšné přijetí restrukturalizačního plánu, jestliže existuje nesouhlas jedné dotčené strany, musí dojít k jeho potvrzení soudem.

Tento princip vyvažuje princip neformálnosti. Čím vyšší míry konsenzu je v průběhu celého řízení dosaženo, tím nižší je potřeba intervence ze strany soudu. Z toho lze vyvodit, že je potřeba vyvážit překonání odporu věřitelů, např. pokud soud povolí ochranu dlužníka před jeho věřiteli, omezením dlužníka např. v oprávnění nakládat se svým majetkem nebo zveřejněním údajů o dlužníkovi v restrukturalizačním rejstříku.²⁴

²² VÍTOVÁ, Klára, ZEZULKA, Ondřej. O východiscích preventivní restrukturalizace a rozdílech oproti reorganizaci. In: Schönfeld, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, 55-73 s.

²³ Článek 9 Směrnice

²⁴ VÍTOVÁ, Klára, ZEZULKA, Ondřej. O východiscích preventivní restrukturalizace. 55-73 s

Pokud podnikatel chce dosáhnout úspěšného zakončení restrukturalizace, je v jeho zájmu dbát na to, aby dosáhl konsenzu s věřiteli a neobracel se na soud za účelem překonání jejich odporu. Soud poté bude vždy přezkoumávat restrukturalizační plán, třídy hlasovacích skupin či splnění testu nejlepších zájmů věřitelů. To by mohlo vést k průtahům v řízení a následnému pomalému krachu podnikatele.

3.3.4 Princip kontroly podnikatele

Koncept restrukturalizace stojí na myšlence, že proti vůli podnikatele nelze dosáhnout úspěšného procesu. K pozitivní motivaci podnikatele slouží především zachování dispozičních oprávnění k majetku a provozu závodu, jakož i ponechání vlivu na hospodaření podniku. Pokud by měl být vlastník ve svých právech omezen, popř. měl ztratit kontrolu nad majetkem, lze si představit, že jeho přístup k procesu restrukturalizace by byl podstatně negativnější.

Proto i Směrnice přistoupila k zachování úplné nebo částečné kontroly nad majetkem a každodenním provozem podniku.²⁵ To nebrání podnikatelům vzdát se části svých oprávnění ve prospěch odborníků na restrukturalizaci v zájmu úspěšného vedení vyjednávání s věřiteli.²⁶ V některých případech lze v souladu se zákonem požadovat dočasný přechod dispozičních oprávnění na odborníka, a to zejména v případech, kdy věřitel ustoupí ze svých požadavků, poté se určitá míra dohledu a kontroly nad podnikatelem jeví jako oprávněná. Zároveň to může vytvořit pozitivní prostředí k negociaci s věřiteli.

Konkrétním příkladem může být situace, kdy se dlužník obrátí na soud s žádostí o poskytnutí ochrany před svými věřiteli, tj. o dočasné omezení jejich práva na uspokojení pohledávky, realizace práv ze zajištění nebo možnost uplatnit vzájemné započtení pohledávek, a výměnou za to se vzdá částečně svých oprávnění, což ujistí věřitele, že nebude ohroženo vymožení jejich pohledávek.

²⁵ Článek 5 odst. 1 Směrnice

²⁶ Článek 2 odst. 1 bod 12 Směrnice

3.4 Kontrast reorganizace a preventivní restrukturalizace

3.4.1 Pojem

Reorganizace byla do českého práva zavedena insolvenčním zákonem, který nabyt účinnosti dne 1. ledna 2008 a nahradil dosavadní postupy vyrovnání zakotvené v zákoně o konkursu a vyrovnání²⁷, který zde platil více než 17 let. V § 316 insolvenčního zákona je reorganizace vymezena jako „postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřením k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů“ a lze pomocí ní řešit úpadek i hrozící úpadek dlužníka. Je přípustná pouze pro subjekty s celkovým ročním úhrnem čistého obrátu dle účetního zákona²⁸ za poslední účetní období 50 milionů Kč anebo s aspoň 50 zaměstnanci, tyto omezení lze však vyloučit, pokud dlužník před rozhodnutím úpadku předloží reorganizační plán schválený většinou věřitelů.

Základním cílem a účelem tohoto institutu je zpravidla zachování provozu dlužníkovy podnikání, a to právě pomocí různých opatření k ozdravení hospodaření podniku. Jde tedy o metodu sanační, ovšem není vyloučeno, že cílem bude i likvidace subjektu, což vyplývá i z důvodové zprávy²⁹. Lze si představit případy, kdy hlavním způsobem provedení reorganizace bude například prodej podniku nebo prodej celé majetkové podstaty.

Reorganizace, ač se může teoreticky jevit jako efektivní nástroj pro řešení úpadku, byla doposud využívána v praxi minimálně.

3.4.2 Principy reorganizace

Jednou ze základních zásad reorganizace je poctivost. Ta je odrazem situace, v níž osoba prosazující sanační řešení úpadku se snaží vyřešit úpadek způsobem, ve kterém budou zohledněny oprávněné zájmy věřitelů. Tyto zájmy lze spatřovat především v co nejrychlejším, nejvyšším a poměrným uspokojení jejich pohledávek. Tento princip se však projevuje již na počátku celého řízení, kdy ke schválení reorganizačního plánu je zapotřebí přezkoumat poctivý záměr

²⁷ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., obecná část, s. 23

předkladatele, který posuzuje insolvenční soud. Jestliže soud zjistí, že předkladatel reorganizačního plánu sleduje předložením nepoctivý záměr, musí jej zamítnout.³⁰

Proces reorganizace je formálním insolvenčním řízením, resp. soudním řízením kolektivního typu, kde převládá princip univerzality, tj. řízení se účastní neomezený okruh věřitelů, kdy jedinou podmínkou pro účast je uplatnění jejich pohledávky u soudu. Oproti neformálním způsobům řešení úpadku můžeme spatřovat jeho výhodu v lepší ochraně práv a oprávněných zájmů věřitelů před nepoctivým jednáním dlužníka zejména prostřednictvím odporovatelných úkonů, dohledu ze strany soudů nebo dalších subjektů, kteří mají postavení zvláštních procesních subjektů.

Stejně jako u ostatních institutů zakotvených insolvenčním zákonem je i zde zachován plný princip publicity, to znamená, že informace o procesu reorganizace musí být zveřejněny v insolvenčním rejstříku. K tomu většina dlužníků zaujímá negativní postoj, jelikož taková publicita může výrazně poškodit renomé společnosti a zároveň jejím následkem může být neochota jak fyzických, tak právnických osob obchodovat se subjektem, který má finanční potíže.

Dalším podstatným principem je omezení dispozičních práv dlužníků, která podléhají zákonným limitům. Dlužník je omezen v nakládání s majetkovou podstatou a majetkem, pokud by mělo jít o podstatné změny v jeho skladbě, využití a určení nebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení³¹. Důvodem je prostý a to, aby nedocházelo ke zkracování majetkové podstaty ke škodě věřitelů. Zároveň dlužník může plnit své peněžité závazky pouze v rozsahu podmínek stanovených v zákoně. Výjimku z těchto omezení tvoří např. nutné úkony k provozování podniku, k odvrácení škody či ke splnění procesních sankcí. Pokud by dlužník postupoval v rozporu se zákonem, jsou tyto právní úkony neúčinné.³²

3.4.3 Základní rozdíly reorganizace k preventivní restrukturalizaci

V úvodu je potřeba zdůraznit, že preventivní restrukturalizace není alternativou reorganizace, jelikož jde o jeden ze způsobů, jak se vyhnout insolvenčnímu řízení, potažmo hrozbě ukončení podnikání. V případě, že restrukturalizace nebude úspěšná, nenastupuje konkurs a podnik může zvolit jiné možnosti, jak se vyhnout likvidaci. Hlavní rozdíly můžeme spatřovat v principech,

³⁰ KUČERA, František. Poctivost – základní princip reorganizace, zkušenosti z jednoho insolvenčního řízení. *Bulletin advokacie* [online], 2020, č. 10 [cit. 5. února 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³¹ § 111 InsZ.

³² Tamtéž

na kterých je každý z daných institutů postaven, jež jsou vymezeny výše v této práci, což je výslovně uvedeno i v textu Směrnice.

Restrukturalizační řízení má vyšší soukromoprávní povahu, jelikož je postaveno na dohodě mezi podnikatelem a jeho věřiteli, kdy zásahy ze strany soudu by měly být minimální a nedochází k omezování vůle stran kogentními ustanoveními. Reorganizace je čistě insolvenčním řízením, které je jakýmsi hybridem mezi soukromým právem, když se subsidiárně použijí předpisy občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních³³, a právem veřejným.

Odlišujícím faktorem je také vymezení ekonomických subjektů, na které se daný institut bude uplatňovat. Zatímco preventivní restrukturalizace se dotýká podniků nacházejících se ve stavu odvrátitelných finančních problémů, reorganizace se použije na podnikatele, kteří jsou již ve fázi úpadku, případně hrozícího úpadku. Přestože není jasně definováno, co se skrývá pod pojmem finanční obtíže, lze usuzovat, že bezprostředně hrozící úpadek bude tím nejzazším okamžikem pro zahájení procesu k ozdravení podniku skrz restrukturalizaci, kdežto u reorganizace jde o jeden z prvních momentů vedoucích k naplnění kvalifikačních předpokladů k jejímu povolení. S tím souvisí i domněnka, že provoz podniku v průběhu procesu restrukturalizace by měl být zachován, kdežto reorganizace předpokládá tuto možnost jako jeden ze způsobů provedení reorganizace³⁴.

Dalším z podstatných rozdílů se týká samotného obsahu restrukturalizačních a reorganizačních plánů. Zatímco u reorganizace je dlužník povinen zanést do svého plánu všechny přihlášené věřitele³⁵, společníky³⁶ i zaměstnance, jež mají za zaměstnavatelem pohledávku z nezaplacené mzdy, u restrukturalizace je výběr věřitelů v rukou dlužníka, který může oslovit pouze vybrané věřitele, pokud i přesto dokáže svůj podnik ozdravit. Díky tomu lze mnohem rychleji a levněji dosáhnout dohody mezi zúčastněnými stranami, jelikož celý proces nebude zdržován ze strany zanedbatelných věřitelů. Avšak bude potřeba dosáhnout procentuálně vyššího konsenzu věřitelů, lze předpokládat, že nebude postačovat 50 % většina. Naopak v případě reorganizace může soud potvrdit plán i přes výraznější nesouhlas věřitelů. Rovněž i sestavení

³³ § 7 InsZ

³⁴ § 341 odst. 1 InsZ

³⁵ § 334 InsZ

³⁶ § 335 InsZ

reorganizačního plánu nemusí být nutně v režii dlužníka, kdy se sám může vzdát tohoto práva, případně mu jej může být odňato soudem.³⁷

Závěrem lze uvést, že u procesu restrukturalizace lze pozorovat nižší formálnost oproti insolvenčnímu řízení, mnohem vyšší zachování dispozičních oprávnění dlužníka nad provozem podniku a větší míru konsenzu mezi zúčastněnými stranami, jež je založen na soukromoprávních principech.

3.5 Implementace institutu preventivní restrukturalizace ve vybraných státech Evropské unie

3.5.1 Česká republika

V právním řádu České republiky dosud nebyl upraven institut podobný preventivní restrukturalizaci a jelikož preventivní restrukturalizace není založena na stejných principech jako insolvenční zákon, bylo přistoupeno k implementaci Směrnice skrz nový zákon o preventivní restrukturalizaci. Návrh zákona o preventivní restrukturalizaci (dále jen „návrh“) již prošel připomínkovým řízením, které bylo ukončeno dne 27. srpna 2021, avšak jeho přijetí stagnuje. Tento návrh je však podroben kritice odborné veřejnosti, proto není nyní zcela jasné, v jaké podobě a kdy bude přijat, když lhůta pro implementaci Směrnice uběhne 1. července 2022 a nelze předpokládat, že bude dodržena.

Zákon je rozdělen do pěti částí, kdy v první části nalezneme obecná ustanovení jako je vymezení základních pojmů či výjimky z působnosti zákona. Druhá část se již zabývá samotnou restrukturalizací, resp. její přípravou. Část třetí se zabývá procesní stránkou věci, tedy restrukturalizačním řízením. Čtvrtá část je věnována veřejné preventivní restrukturalizaci a poslední pátá část obsahuje závěrečné ustanovení.

Opatření upravující preventivní restrukturalizaci se podle návrhu budou týkat pouze právnických osob³⁸, jelikož lze předpokládat, že fyzické osoby by neunesly náklady, které s sebou preventivní restrukturalizace přináší. Současně mají fyzické osoby možnost využít individuálního

³⁷ § 339 odst. 6 InsZ

³⁸ § 3 pís. i) Návrhu zákona o preventivní restrukturalizaci

vyjednávání s klíčovými věřiteli např. pomocí dohody o splátkovém kalendáři či aplikovat institut oddlužení, který mohou využít i podnikající fyzické osoby.

Návrh stanovuje základní podmínky přípustnosti preventivní restrukturalizace. První z těchto podmínek je dobrá víra podnikatele v proveditelnost restrukturalizačního plánu, jež má za cíl pomocí restrukturalizačních opatření zachovat nebo obnovit provoz obchodního závodu podnikatele.³⁹ Směrnice vyžaduje podmínku životaschopnosti podniku, ale ponechává na vnitrostátní úpravě stanovení definice, resp. obsahu pojmu životaschopnost. Čeští legislativci se s tímto vypořádali tak, že znemožnili přístup k restrukturalizaci podnikatelům, kteří se nacházejí v úpadku ve formě platební neschopnosti a lze důvodně předpokládat, že jejich finanční potíže dosahují takové závažnosti, že i v případě nepřijetí restrukturalizačních opatření by došlo k úpadku.⁴⁰ Podmínka dostatečné závažnosti finančních potíží je potom splněna, jestliže provoz obchodního závodu neprodukuje zisk ve výši, který postačuje na úhradu peněžitých dluhů ve lhůtách splatnosti.⁴¹

Systém včasného varování

Směrnice klade důraz na vytvoření systému včasného varování, které umožní podnikatelům včas detekovat své problémy a zajistit tak vhodnou reakci dříve, než se podnikatel ocitne v úpadku. Každý členský stát má za úkol vytvořit nástroje včasného varování, které musí být dostupné online. Návrh zákona se této oblasti nevěnuje a nadále nebyla otázka těchto nástrojů v českém právním prostředí řešena, i když se s jejich zavedením počítá. Bude namísto inspirovat se zahraničními právními úpravami, které s podobnými systémy mají zkušenosti již několik let.

Rovněž v této oblasti proběhl na Vysoké škole ekonomické výzkum, který stanovil, že vhodným systémem varování se jeví kombinace mezery krytí a predikce úpadku na základě finančních ukazatelů.⁴² Mezera krytí se již využívá v insolvenčním zákoně pro posouzení úpadku. Princip tohoto institutu spočívá v komparaci disponibilní hotovosti a splatných závazků. Na jejím základě dojde k vyhodnocení platební schopnosti podnikatele, zejména zda je podnik v

³⁹ §4 odst. 1 Návrhu

⁴⁰ §4 odst. 2 Návrhu

⁴¹ §4 odst. 3 Návrhu

⁴² KUDĚJ, Michal. SCHÖNFELD, Jaroslav. Implementace preventivní restrukturalizace – výsledky výzkumu. In: SCHÖNFELD, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, 11 - 30 s.

trvalé platební neschopnosti, nebo zda došlo pouze k dočasnému zhoršení ekonomické situace, kterou bude možné v poměrně krátké době překonat. Z toho už lze poměrně snadno zjistit, jestli je podnik v krizi, resp. jejím posledním stádiu, který představuje úpadek nebo hrozící úpadek. Druhý zmíněný institut predikce úpadku na základě finančních ukazatelů je opět ekonomickým nástrojem, který pracuje zejména s podrobnějšími účetními poznatky u jednotlivých podnikatelů jako je např. celková zadluženost, doba obratu závazků, doba obratu pohledávek atd.

Test nejlepšího zájmu věřitelů

Preventivní restrukturalizace sleduje legitimní cíl co nejvyššího uspokojení věřitelů, jelikož je vyžadováno, aby výsledek procesu restrukturalizace splňoval test nejlepšího zájmu věřitele. Nesouhlasící dotčená strana se může jeho přezkoumání dovolat u soudu. Jeho podstatou je ujištění, že se dotčená strana nedostane do horšího postavení, než v jakém by byla v případě tzv. nejlepšího alternativního scénáře, kterým je při neúspěchu preventivní restrukturalizace insolvenční řízení. Pro zajištění pozice věřitele jsou navíc do právní úpravy včleněny kromě testu nejlepších zájmů věřitelů také jiné postupy jako je pravidlo absolutní priority, test spravedlnosti či test rovnosti zacházení.

Role soudu

V české právní úpravě budou restrukturalizační soudy hrát tři klíčové role. Zaprvé budou rozhodovat o opatřeních na ochranu dlužníků, tak i věřitelů, zadruhé budou schvalovat restrukturalizační plán, a nakonec budou vykonávat dohled nad výkonem funkce restrukturalizačního správce.

Restrukturalizační soud na návrh dotčené strany omezí oprávnění podnikatele v nakládání s jeho jměním spočívající ve zdržení se započtení jeho pohledávek vůči věřitelům či v nakládání s určitými věcmi nebo právy.⁴³ K tomuto opatření lze přistoupit především, pokud se objeví důvodné pochybnosti o poctivosti záměru podnikatele. V případě, že by k tomuto omezení nedošlo, mohlo by to vést k možné nedobytnosti pohledávek věřitelů, případně ke zvýhodnění některých věřitelů na úkor jiných. Dotčené strany mohou rovněž podat k soudu návrh na vyslovení nepřípustnosti preventivní restrukturalizace. Návrh lze podat v případě, že podnikatel nebyl

⁴³ § 76 Návrhu

oprávněn zahájit preventivní restrukturalizaci, zejména pokud nebyly splněny podmínky pro restrukturalizaci, či v ní pokračovat.

Kromě ochrany věřitele návrh poskytuje opatření k ochraně dlužníka v podobě moratoria. Právní úprava rozlišuje dvě základní formy moratoria – všeobecné a individuální. Všeobecné moratorium poskytuje podnikateli rychlou a účinnou ochranu před svými věřiteli. Tato ochrana je vyvažována určitými omezeními či ztrátami výhod pro podnikatele jako je zveřejnění procesu preventivní restrukturalizace, jelikož dojde ke zveřejnění rozhodnutí restrukturalizačního soudu v restrukturalizačním rejstříku. Rovněž je podnikatel omezen v nakládání se svým jměním a je povinen plnit své závazky ve lhůtě splatnosti. Na oplátku je podniku poskytnuta ochrana v podobě nemožnosti zahájení insolvenčního řízení na návrh věřitele, zahájení nebo provedení výkonu rozhodnutí či exekuce. Na rozdíl od institutu mimořádného moratoria upraveného insolvenčním zákonem je před podáním návrhu na vyhlášení všeobecného moratoria nutné, aby podnikatel již zahájil preventivní restrukturalizaci, resp. její přípravnou fázi. Délka všeobecného moratoria je omezena na 3 měsíce, ale lze ji za splnění určitých podmínek prodloužit o další 3 měsíce.⁴⁴ Maximální doba trvání moratoria nesmí překročit 12 měsíců.

Individuální moratorium slouží spíše jako obranný nástroj vůči konkrétnímu věřiteli. Tento koncept předpokládá stejné účinky jako má všeobecné moratorium, avšak jeho působnost je omezena. Díky tomu nedochází ke zveřejnění rozhodnutí restrukturalizačního soudu a je tak zachována neveřejnost preventivní restrukturalizace.

Přípravná fáze restrukturalizačního plánu si klade za cíl dosáhnout přijetí restrukturalizačního plánu všemi dotčenými stranami. Pokud se však vyskytne procesně relevantní nesouhlas, byť jen jedné dotčené strany z důvodu změny výše, splatnosti nebo jiné vlastnosti pohledávky této strany, musí jej potvrdit restrukturalizační soud. Princip potvrzení restrukturalizačního plánu je založen na odlišných podmínkách potvrzení pro již přijaté a nepřijaté plány. Kritéria pro potvrzení nepřijatého restrukturalizačního plánu jsou přísnější, a kromě požadavků na zákonnost a poctivost se vyžaduje také splnění testu spravedlnosti a pravidla absolutní priority⁴⁵. K přijetí plánu by mělo dojít v co možná nejkratší době, tak aby byl naplněn

⁴⁴ § 90 odst. 1 a 2 Návrhu

⁴⁵ Pravidlo absolutní priority stanoví, že nesouhlasící strana by měla být uspokojena v plné výši, jestliže má jakákoli jiná třída s nižší prioritou obdržet nebo si ponechat podíl na základě restrukturalizačního plánu. Jde o ochranu

účel Směrnice, proto návrh stanoví poměrně krátkou lhůtu 15 dnů k podání návrhu na vyslovení nepřípustnosti preventivní restrukturalizace.

Dalším úkolem restrukturalizačního soudu je vykonávat dohled nad výkonem funkce restrukturalizačního správce. Soud správci ukládá úkoly, jejich rozsah a délku trvání a je oprávněn vyžádat si po něm zprávy o plnění takových úkolů, odůvodnění zvoleného postupu i popis dosažených výsledků.

Restrukturalizační poradce a restrukturalizační správce

Úvodem je potřeba připomenout, že preventivní restrukturalizace nevyžaduje ustanovení externího subjektu ve všech případech, zejména v situacích, kdy je dosaženo konsenzu mezi dlužníkem a věřiteli a restrukturalizace probíhá mimo soudní řízení. Ovšem i přesto pro její průběh může mít odborník praktický význam.

V návrhu nalezneme dvě zcela odlišné kategorie externích odborníků na restrukturalizaci, které jsou označeny jako restrukturalizační poradce a restrukturalizační správce.

Restrukturalizační poradce je osoba, se kterou uzavřel podnikatel smlouvu o výkonu činnosti restrukturalizačního poradce a jejím primárním úkolem je poskytnout podnikateli a dotčeným stranám podporu při negociaci, sestavování obsahu a provádění restrukturalizačního plánu.⁴⁶ Za tímto účelem plní funkci krizového manažera, kdy shromažďuje a analyzuje informace, na jejichž základě dochází k efektivnímu vyjednávání a sestavování plánu. Zároveň je jeho povinností vyrozumět podnikatele a dotčené strany o skutečnosti, že podnikatel se ocitnul v úpadku ve formě platební neschopnosti. Tato osoba musí disponovat značnou mírou odbornosti a musí mít důvěru podnikatele, jelikož se jí do rukou dostávají interní materiály. Smluvně lze rozšířit pravomoci správce např. na nakládání se jměním podnikatele či na uzavírání smluv podnikatele podmíněné souhlasem správce. Okruh osob oprávněných vykonávat funkci restrukturalizačního poradce není právními předpisy upraven, nejsou stanoveny žádné zvláštní podmínky pro výkon této funkce. Na vůli smluvních stran je ponechána odměna a náklady poradce, nic však nebrání tomu, aby tyto náklady nesly všechny strany, případně byla funkce poradce vykonávána bezplatně.

nesouhlasící třídy dotčených věřitelů, aby s nimi bylo zacházeno stejně jako s jinou třídou stejné priority a lépe než s třídou s nižší prioritou.

⁴⁶ § 2 pís. g) Návrhu

Oproti tomu restrukturalizační správce vystupuje jako nestranný a nezávislý procesní subjekt, který plní především kontrolní a analytickou funkci pro restrukturalizační soud, který jej ustanovuje nezávisle na vůli stran. Vystupuje výhradně v restrukturalizačním řízení, charakteristicky v řízení o návrhu na provedení předběžného přezkumu spornosti pohledávky, v němž je jeho stanovisko podkladem pro vyloučení pohledávky z procesu restrukturalizace, případně v řízení o potvrzení restrukturalizačního plánu. Jeho hlavním úkolem je přinést nezávislý pohled na činnost podnikatele, posoudit vybrané aspekty restrukturalizačního plánu či tvrzené informace podnikatele. Správce je v podřízeném postavení vůči soudu, respektive je soudu procesně odpovědný. Významný rozdíl oproti poradci spočívá ve způsobilosti k výkonu této funkce, kdy je vyžadována vysoká míra právní odbornosti, odpovědnosti a nezávislosti, proto budou správci vybíráni ze seznamu insolvenčních správců se zvláštním povolením, kteří se již zabývají finančními problémy středních a větších společností, byť v řízení upraveném insolvenčním zákonem.

Restrukturalizační plán

Restrukturalizační plán tvoří jádro celého procesu, jelikož konkrétně upravuje změny v právech a povinnostech dotčených stran v důsledku preventivní restrukturalizace, především jde o zásahy do majetkových práv věřitelů, změny v majetku podnikatele, změny struktury kapitálové struktury podnikatele a získání nových finančních prostředků.

Jak již bylo uvedeno výše, preventivní restrukturalizace je založena na principu neuniverzality účastenství, což se promítlo i do návrhu zákona. Jednou z povinných náležitostí sanačního projektu je vymezení okruhu stran dotčených restrukturalizačním plánem s uvedením jejich pohledávek a jiných majetkových práv. Současně musí podnikatel uvést odůvodnění tohoto vymezení, jakož i důvody, z nich vyvozuje řádné a včasné splnění pohledávek ostatních věřitelů, kteří nejsou zahrnuti do restrukturalizačního plánu.⁴⁷ Seznam dotčených stran lze měnit na návrh podnikatele pouze do předložení restrukturalizačního plánu k hlasování a se souhlasem většiny dotčených stran. Tyto věřitele musí následně podnikatel v restrukturalizačním plánu rozdělit do hlasovacích skupin na základě podobných kritérií, zejména ekonomického a právního postavení, zároveň musí být v rozdílných skupinách zařazení zajištění a nezajištění věřitelé. Návrh dále neobsahuje formální pravidla ohledně tvorby kolektivních orgánů z důvodu, že výběr účastníku na

⁴⁷ § 11 Návrhu

restrukturalizačním řízení je zcela v rukou podnikatele, zároveň je musí přesvědčit o perspektivě tohoto plánu.

K přijetí restrukturalizačního plánu dojde v případě, že pro jeho přijetí bude hlasovat potřebná většina dotčených stran ve všech hlasovacích skupinách, když tato většina je dosažena, pokud se pro přijetí plánu vyslovila nejméně 75% většina dotčených stran.⁴⁸ Dotčená strana má vždy jeden hlas na 1 Kč své pohledávky. Toto hlasování může být nahrazeno dohodou o přijetí restrukturalizačního plánu, která musí mít formu notářského zápisu.

3.5.2 Spolková republika Německo

V Německu začal dne 1. ledna 2021 platit nový zákon o stabilizaci a restrukturalizaci podniku (dále jen „StaRUG“), jež je výsledkem implementace Směrnice do vnitrostátního právního řádu. Jde o rozsáhlý legislativní počín, který je rozdělen do čtyř částí. První část zahrnuje pouze jeden paragraf týkající se systému včasné detekce krizí a krizovým řízením. Část druhá je nejrozsáhlejší a zabývá se samotnou restrukturalizací. Třetí část se věnuje moderaci restrukturalizace soudem, resp. restrukturalizačním poradcem a poslední čtvrtá část vymezuje systémy včasného varování.

Ve stádiu, kdy se podnik ocitne ve finančních obtížích a hrozí fáze před úpadkem, má podnik možnost vybrat si z několika nabízených alternativ, a to do jaké míry zapojí restrukturalizační soud, své věřitele a restrukturalizačního správce, ale rovněž jaké nástroje pro řešení problémů využije. Jako první si dlužník musí zvolit nejpozději při prvním procesním jednání, zda bude restrukturalizační proces veřejný či neveřejný. Pokud půjde cestou veřejného procesu, pak bude mít řízení účinky evropského přeshraničního řízení upraveného nařízením 2015/848.

Opatření upravující preventivní restrukturalizaci se dotýkají jak právnických osob, tak i fyzických osob podnikajících. Je tedy na nich, aby zvolili vhodnou formu řešení jejich finančních potíží. Podmínkou je, že dlužníku musí hrozit úpadek, ale zároveň dlužník nesmí být ve stádiu neschopnosti splácet své závazky nebo být předlužený, neboť v tomto případě má management

⁴⁸ § 40 Návrhu

podniku přísnou povinnost podat návrh na zahájení formálního insolvenčního řízení, jinak zde hrozí trestněprávní sankce.

U subjektů s ručením omezeným⁴⁹ odpovídá právu zahájit restrukturalizační řízení povinnost zavést povinný systém včasné detekce krize a krizového řízení. V těchto subjektech musí jejich jednatele průběžně sledovat vývoj, který by mohl ohrozit další existenci právnické osoby.

Naproti tomu fyzické osoby podnikající nebo společnosti bez právní subjektivity, v nichž je alespoň jedna fyzická osoba ručitelem, nemají povinnost zavést systém včasné detekce krize a krizového řízení. To neznamená, že nemohou využít nástroje restrukturalizace, které jsou k dispozici podle StaRUG.

Systémy včasného varování

Systém včasného varování podnikatele před finančními problémy není v německé legislativě ničím novým, když je upraven v zákoně o akciových společnostech (dále jen „AktG“) a v zákoně o společnostech s ručením omezením (dále jen „GmbHG“). Dosud byla stanovena povinnost představenstva společnosti vytvořit kontrolní systém, který umožní včas rozpoznat ohrožení její existence.⁵⁰ Vnitrostátní úprava navíc obsahuje povinnost u společností s ručením omezeným svolat valnou hromadu, pokud z rozvahy vyplývá ztráta poloviny základního kapitálu.⁵¹ Jedná se vždy o informace interního charakteru, které se třetí strany bez dalšího nemohou dozvědět. Doposud však neexistoval systém, který by motivoval banky či třetí osoby, aby varovali dlužníka před negativním vývojem situace, přičemž Směrnice určité náznaky zapojení věřitelů obsahuje, proto by bylo vhodné vytvořit modifikovaný systém.⁵²

Zákon nestanovuje, jak přesně musí být systém včasné detekce krizí navržen, avšak uvádí, že informace o včasné identifikaci krize poskytuje Spolkové ministerstvo spravedlnosti a ochrany spotřebitele na svých webových stránkách. Jedná se ale spíše o obecně dostupnou pomoc a rady k vyhodnocení finančních potíží společnosti. Ústředním prvkem systému včasného varování je

⁴⁹ Subjekty s ručením omezeným v tomto smyslu zahrnují jak právnické osoby např. společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti, tak i společnosti bez vlastní právní subjektivity např. komanditní společnosti. Typickým příkladem je společnost GmbH a společnost KG, které v Německu převažují.

⁵⁰ § 91 odst. 2 AktG

⁵¹ § 49 odst. 3 GmbHG

⁵² HUISMANS, Christiane, PASCULLI, Matteo, FRANK, Rainer. Systémy včasného varování podniků ve smyslu směrnice (EU) 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace. In: Schönfeld, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Insolvenční praxe. Problémy a výzvy pro léta dvacátá*. Praha: C. H. Beck, 2020, 177-190 s.

plánování likvidity společnosti na příštích 24 měsících, kterou by měl sestavit každý management podniku bez ohledu na odvětví a velikost společnosti. Pravidelná revize a aktualizace tohoto systému by měla být integrována do systému dodržování předpisů společnosti.

Role soudu

Soudy v rámci preventivní restrukturalizace budou zastávat dvě významné role. V první řadě budou rozhodovat o opatřeních na ochranu dlužníka, tak i věřitele. Zadruhé budou schvalovat restrukturalizační plán.

K ochraně podnikatele slouží moratorium, které na návrh dlužníka ohroženého úpadkem vyhlašuje soud. K samotnému návrhu musí dlužník předložit restrukturalizační plán, v případě že není k dispozici, postačuje restrukturalizační koncept. Návrh musí dále zahrnovat finanční plán na období dalších šesti měsíců, spolu s odůvodněním, z jakých zdrojů bude zajištěna dlužníková likvidita.⁵³ Soud moratorium nevyhlásí, jestliže je dlužník v podstatném prodlení s placením splatných dluhů či poruší svou informační povinnost. Po dobu jeho trvání má dlužník povinnost platit zajištěným věřitelům úroky a finančně vykompenzovat ztrátu hodnoty předmětu zajištění vzniklou v důsledku opotřebení.⁵⁴ Délka moratoria je zásadně nařizována na 3 měsíce, přičemž je možné ji prodloužit, ale možnosti jsou poměrně omezené. Nad 4 měsíce může být moratorium prodlouženo za podmínky, že byl dotčenými osobami přijat restrukturalizační plán a moratorium je potřeba, aby došlo k jeho schválení soudem. Maximální doba moratoria však nesmí přesáhnout osm měsíců.

K ochraně věřitele slouží především institut ukončení restrukturalizace soudem i bez návrhu dotčené strany, pokud dlužník naplní důvody předpokládané zákonem. Mezi ně řadíme např. závažné porušení povinností dlužníka, zejména povinnost poskytovat součinnost a informace, dlužník se ocitne v úpadku nebo je proti němu zahájeno insolvenční řízení, případně zjevná neproveditelnost restrukturalizačního plánu.⁵⁵

Rovněž poskytuje pomoc dlužníkovi, kdy může na jeho návrh nařídit předběžné projednání restrukturalizačního plánu, na kterém jsou diskutovány zásadní otázky pro přijetí plánu jako např.

⁵³ § 54 odst. 2 StaRUG

⁵⁴ § 58 StaRUG

⁵⁵ § 33 StaRUG

výběr dotčených stran a jejich rozdělení do hlasovacích tříd nebo zda je dlužník opravdu ohrožen platební neschopností.

Moderace restrukturalizace

Moderace je neveřejné řízení nezávislé na plánu restrukturalizace a stabilizačním a restrukturalizačním rámci, v němž nedochází k využití donucovacích účinků. Je zahájeno výhradně na návrh dlužníka a na jeho žádost může být rovněž ukončeno.

Podat návrh jsou oprávněni podnikatelé schopní restrukturalizace, kteří nejsou zjevně nelikvidní nebo předlužení. Hlavním předmětem tohoto řízení je jmenování kompetentní osoby soudem jako zprostředkovatele restrukturalizace, který má jako neutrální třetí strana zprostředkovat jednání mezi podnikatelem a jeho věřiteli. Cílem řízení je dosáhnout smírného řešení mezi stranami za účelem překonání hospodářských nebo finančních obtíží.

Tento institut je vhodný především pro malé a střední podniky, které potřebují externí odbornou pomoc při restrukturalizaci.

Restrukturalizační správce

Restrukturalizační správce, přesněji restrukturalizační pověřenec, je ustanovován povinně ze strany soudu v případech, ve kterých to stanoví Směrnice, ale zároveň je okruh takových situací zákonem rozšířen. Povinnost pověřit správce se týká případů, kdy jsou do plánu restrukturalizace zahrnuty pohledávky spotřebitelů nebo malých či středních podniků, kdy je podán návrh na ukončení nesplněných smluv nebo zásah do vnitroskupinového zajištění nebo když je navrhován dohled nad plněním plánu.⁵⁶

Může jím být daňový poradce, auditor nebo advokát se zkušenostmi v oblasti restrukturalizace a insolvence, případně také jiná fyzická osoba, která má srovnatelnou kvalifikaci a je nezávislá na věřitelích a dlužníkovi.⁵⁷ Při výběru restrukturalizačního pověřence soud musí přihlídnout k návrhu dlužníka, věřitelů a jiných dotčených osob.

Jeho primárním úkolem je dohlížet na restrukturalizaci, posuzovat požadavky dotčených stran a podávat zprávy soudu. Je podřízen soudu, avšak k ostatním účastníkům se procesu vystupuje

⁵⁶ § 77 odst. 1 StaRUG

⁵⁷ § 74 odst. 1 StaRUG

nestranně a nezávisle. O odměně správce rozhoduje soud, na základě hodinové sazby, jejíž výše je určena v zákoně.

Restrukturalizační správce může být rovněž jmenován na žádost dlužníka nebo žádost věřitelů, kteří disponují minimálně 25 % většinou hlasovacích práv napříč jejich skupinou. Náklady na odměnu správce v tomto případě nese sám žadatel.⁵⁸ Jeho hlavním úkolem je podporovat vyjednání o obsahu a konceptu restrukturalizačního plánu mezi dlužníkem a věřiteli

Přijetí restrukturalizačního plánu

Restrukturalizační plán musí být předložen již při vstupu do restrukturalizačního procesu a vždy musí být jeho obsahem plán financování podniku zahrnující plán příjmu a výdajů, které prokazují zachování likvidity restrukturalizovaného podniku, jak se podnik dostal do finančních problémů a jakým způsobem je očekáváno jeho ozdravení.

Restrukturalizační plán umožňuje provést úpravu závazku a zajišťovacích práv poskytnutých dlužníkem, jakož i v některých případech souvisejících smluvních vztahů.⁵⁹ Z této úpravy jsou vyloučeny mimo jiné nároky zaměstnanců a některé nároky z deliktů. Dotčené strany se mohou rovněž dohodnout na snížení hodnoty předmětu zajištění poskytnutého třetími osobami, které poskytly dlužníkovy přidružené společnosti, avšak zajištění věřitelé budou muset být za takové znehodnocení odškodněni. Kromě tohoto může být součástí restrukturalizačního plánu porušení práv akcionářů, např. v podobě kapitálových opatření nebo převodu akcií či členských práv.

Podnik si může sám zvolit, které věřitele zahrne do plánu restrukturalizace. Volba, jakož i rozdělení do jednotlivých tříd, musí být odůvodněná a věřitelé uvnitř jedné třídy musí disponovat stejnými právy. K přijetí restrukturalizačního plánu je zapotřebí 75% většina hodnoty pohledávek v rámci každé skupiny.⁶⁰ Dlužník má možnost požádat restrukturalizační soud o dohled nad hlasováním o restrukturalizačním plánu a o jeho schválení po tom, co bude přijat. Takto schválený plán má účinky konečného a závazného soudního rozhodnutí, které umožňuje přímý výkon.

⁵⁸ § 77 StaRUG

⁵⁹ § 4 odst. 1 a 2 StaRUG

⁶⁰ § 27 StaRUG

3.6 Posouzení právních úprav ČR a SRN

3.6.1 Soulad s principy a cíli Směrnice

Obě právní úpravy vybraných států jsou poměrně dosti podrobné. Je zřetelné, že se nechaly inspirovat Směrnicí a pouze rozšiřovaly požadavky jí stanovené, proto ani nenalezneme výraznější odchylky. Jde vidět snaha převést teoretický základ do praxe a dosáhnout maximálního využití institutu preventivní restrukturalizace.

Pro připomenutí je třeba uvést, že mezi hlavní cíle Směrnice řadíme podporu podnikání a předcházení jevu *forum shopping*. Již samotným poskytnutím možnosti preventivní restrukturalizace je naplněna podpora podnikání, jelikož podnikatel může řešit své finanční problémy, aniž by došlo k jeho likvidaci. Zároveň obdobná úprava restrukturalizace v členských státech EU zajistí, že nebude docházet k přesunu sídel a podniky budou zůstat ve státech, kde mají svou základnu.

Důležitější je posouzení, zda byly naplněny principy preventivní restrukturalizace, tak jak je předpokládá Směrnice. Jak je možné vidět z podrobného rozboru legislativ, principy byly naplněny ve všech ohledech. Pokud se zákonodárce od principu odchýlil bylo to vyváжено odůvodněným zájmem např. v české úpravě nalezneme porušení principu neveřejnosti, pokud je vyhlášeno všeobecné moratorium. Takové odchylky neodporují předpokladům Směrnice a jejich zavedení je pochopitelné, aby byla zachována rovnováha mezi právy a povinnostmi dlužníků.

3.6.2 Rozdílnost právních úprav

Přestože německá právní úprava právní úprava byla přijatá za pouhé tři měsíce, jde o velmi kvalitní počín, ze kterého by si Česká republika měla vzít v mnoha ohledech příklad.

První patrný rozdíl je již v okruhu osob, které mají přístup k preventivní restrukturalizaci. Česká úprava zakotvuje možnost využít tento institut jen právnickým osobám, kdež to v Německu je rozšířeno o fyzické osoby – podnikatelé. Směrnice v tomto ohledu nechává prostor pro členské státy vzhledem k již existujícím možnostem ve vnitrostátních právních úpravách, které jsou zejména fyzickým osobám nabízeny pro řešení jejich finančních obtíží. Český zákonodárce tento

krok odůvodnil předpokladem, že fyzické osoby nebudou schopné nést transakční náklady, tj. náklady na odměnu restrukturalizačního poradce, ocenění závodu apod.⁶¹

Jeden z hlavních rozdílů můžeme spatřovat v systému včasného varování, který do české právní úpravy zatím včleněn není a bylo by tak vhodné inspirovat se německou právní úpravou z důvodu blízkosti právních řádů těchto států. Takto by měla být zavedena povinnost statutárních orgánů přijmout vnitropodnikové systémy včasného varování, šlo by však pouze o upřesnění povinností statutárních orgánů, které jsou již dnes zakotvené v tuzemském právu.⁶² Povinnost předcházet úpadku pomocí různých nástrojů, jako je např. povinnost jednatele společnosti s ručením omezením svolat valnou hromadu, jestliže zjistí, že společnosti hrozí úpadek a navrhnout vhodné opatření k jeho řešení, je dnes již zakotveno téměř v každém právním řádu. Přesto by výslovné zanesení této povinnosti do vnitrostátní právní úpravy mohlo být vhodné z hlediska vyjasnění povinností statutárních orgánů a s tím související sankce za případně nedodržení této odpovědnosti.

Co se týče dohledu nad dlužníkem, zde se jeví jako vhodnější koncept české právní úpravy, která rozděluje role restrukturalizačního správce a restrukturalizačního poradce, a to zejména s ohledem na využití tuzemského licencování a ustanovování zvláštních insolvenčních správců, které se v německé úpravě nevyskytuje. Podobnost restrukturalizačního poradce můžeme spatřovat v jmenování restrukturalizačního správce na návrh dlužníka či věřitelů, ač je právní důvod vzniku jejich postavení odlišný, jejich primární účel je totožný. Ovšem způsob odměňování je stanoven lépe v německé právní úpravě, když je založen na bázi odpracovaných hodin. Rovněž v zde nalezneme možnost sanační moderace, která je něčím zcela novým a momentálně není vhodné se tímto institutem inspirovat, jelikož není zcela jasná jeho využitelnost.

Ochranná opatření jsou si vzájemně velmi podobné, ne-li totožné. V tomto ohledu tedy není potřeba provádět většího srovnání, ačkoliv německá právní úprava neobsahuje úpravu individuálního moratoria, které ale v konceptu preventivní restrukturalizace nehraje významnou roli.

⁶¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o preventivní restrukturalizaci, zvláštní část, str. 27

⁶² § 51 a 53 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů

4 Úplné oddlužení podnikajících fyzických osob

4.1 Pojem druhé šance

Směrnice upravuje nový koncept druhé šance týkající se oddlužení podnikajících právnických osob, jehož kořeny v evropském právu sahají až do roku 2000. O jeho zavedení bylo diskutováno i v souvislosti s přijetím nařízení 2015/848. Stěžejním bodem, který se zasloužil o přijetí harmonizačních pravidel druhé šance, bylo doporučení Komise o novém přístupu k neúspěchu v podnikání a k platební neschopnosti ze dne 2014⁶³. V tomto doporučení byl stanoven cíl, aby došlo ke snížení negativních důsledků oddlužení na podnikatele a zároveň byla zavedena maximální doba oddlužení s následným úplným prominutím dluhu. Komise následně vyhodnotila provádění tohoto doporučení v letech 2015 a 2016⁶⁴, ze kterých vyplynulo, že pouze malé množství členských států iniciovalo danou změnu. To vyústilo k zanesení požadavku do Směrnice, kdy členské státy mají povinnost požadované změny do své právní úpravy zahrnout.

Podstatou institutu druhé šance je zejména umožnit poctivým podnikajícím fyzickým osobám, které z jakýchkoliv příčin zkrachovaly, znovu začít podnikat s čistým štítem rychleji, než dosud umožňovaly některé právní úpravy členských států. Maximální doba, po jejímž uplynutí musí být podnikatelé zcela zbavení svých dluhů, činí 3 roky ode dne schválení oddlužení, resp. od zahájení provádění splátkového kalendáře. Druhá šance by však neměla být poskytnuta všem podnikatelům, vždy musí být prokázán tzv. poctivý záměr a jeho nedostatek může vést k odchýlení od mírnějšího režimu oddlužení.⁶⁵

Do účinnosti Směrnice nebyla harmonizována úprava oddlužení fyzických osob podnikatelských, resp. osob samostatně výdělečně činných. Národní úpravy mnoha členských států neupravovaly možnost takových subjektů vstoupit do oddlužení a vedlo to k nedůvodné diskriminaci. Podnikateli je tak umožněno zvolit si, zda bude svůj úpadek řešit v rámci oddlužení či jiného postupu dle insolvenčního zákona, jako je reorganizace.

⁶³ Doporučení Komise č. 2014/135/EU o novém přístupu k neúspěchu v podnikání a k platební neschopnosti

⁶⁴ Vyhodnocení plnění doporučení Komise o novém přístupu k neúspěchu podnikání a platební neschopnosti.

⁶⁵ MORAVEC: Evropské insolvenční právo. 161 s.

4.2 Cíle druhé šance

Jedním z hlavních cílů Směrnice je předcházet jevu *forum shopping*, jež způsobuje rozdíly v právních úpravách členských států. Možnost nového začátku a druhé šance má za následek, že se předlužený podnikatel přesune do jiného státu Evropské unie, než ve kterém je usazen. Důvodem je právě kratší doba oddlužení či výhodnější podmínky pro oddlužení, ale toto může vést k právní nejistotě věřitelů a zvýšení nákladů věřitelů při vymáhání jejich pohledávek.⁶⁶

K jeho předcházení má sloužit právě stanovení maximální délky doby oddlužení, kdy Směrnice vymezuje povinnost členských států zakotvit v národní úpravě přístup podnikatelům k nejméně jednomu postupu, který jim umožní v úpadku získat úplné oddlužení za dobu nepřekračující 3 roky.⁶⁷ Nicméně sama Směrnice předpokládá situace, kdy úplné oddlužení po uplynutí této doby nebude vhodné, a proto ve vnitrostátních právních úpravách mohou být zavedeny výjimky z tohoto pravidla. Jednalo by se zejména o situace, kdy dlužník jednal nepoctivě nebo ve zlém úmyslu.

Směrnice si také dává za cíl odstranit nepříznivé dopady úpadku, jako jsou společenské předsudky nebo právní důsledky. Doposud mohli být podnikatelé po skončení insolvenčního řízení omezeni v provozování podnikatelské činnosti a rovněž u nich mohla přetrvávat neschopnost splácet dluhy, což je pro podnikatele těžko překonatelná překážka, pokud znovu chtějí začít podnikat nebo dostat druhou šanci. Jevilo se tedy jako nutné přijmout opatření směřující k odstranění negativních účinků předlužení nebo úpadku na podnikatele, a to prostřednictvím úplného oddlužení po uplynutí dané doby a současně omezením délky zákazů činnosti v souvislosti s předlužením nebo úpadkem dlužníka. Z tohoto důvodu je požadavek na členské státy, aby po skončení oddlužení pozbyly účinnosti všechny překážky omezující výkon podnikání.⁶⁸

⁶⁶ Bod 37 recitálu Směrnice

⁶⁷ Čl. 20 odst. 1 Směrnice

⁶⁸ Čl. 22 Směrnice

4.3 Principy druhé šance

4.3.1 Princip individualizace

Z obsahu Směrnice vyplývá možnost dosáhnout oddlužení za podmínky splnění určité míry uspokojení pohledávek věřitelů, avšak tato míra nemůže být fixně stanovená zákonem. Soud musí vždy zvážit individuální okolnosti jednotlivých případů, zejména s přihlédnutím k ekonomické situaci podnikatele. Směrnice dbá na to, aby při stanovování výše měsíční splátky, zejména při schvalování oddlužení, kladl soud důraz na příjmy dlužníka. To vede k závěru, že u dlužníků s nízkým příjmem by měla být hranice nastavena tak, aby na ni mohli dosáhnout.⁶⁹

4.3.2 Princip poctivého záměru

Úplné oddlužení a ukončení zákazu činnosti je podmíněno poctivým záměrem podnikatelů. Výjimku z nich tvoří situace, kdy dlužník jedná nepoctivě nebo dokonce ve zlém úmyslu. Je v diskreci členských států stanovit pokyny soudům či správním orgánům, jak posuzovat poctivost podnikatele. V bodu 38 recitálu Směrnice jsou uvedeny okolnosti, které by měly být brány v úvahu při posuzování poctivosti, jako např. povaha a rozsah dluhů, doba jejich vzniku, snaha o splacení dluhů a dodržování jiných zákonných požadavků týkající se řádného vedení účetnictví, odvádění daní až k pokusům, jež dlužník podnikl ke zmaření dluhů.

Výjimku z ukončení zákazu činnosti po splnění oddlužení tvoří situace, kdy podnikatel vykonává určitou profesi považovanou za citlivou, případně pokud byl odsouzen za trestnou činnost. Podnikatelé mohou využít oddlužení, avšak budou mít na delší nebo časově neurčitou dobu zakázán výkon této činnosti.

4.3.3 Princip konsolidace dluhů

S přihlédnutím k problematickému rozlišování dluhů vzniklých z podnikatelských nebo nepodnikatelských činností byl zaveden princip konsolidace osobních i podnikatelských dluhů. Pokud není možné tyto dluhy od sebe přiměřeně oddělit, pak musí být pro účely úplného oddlužení řešeny v jediném insolvenčním řízení.⁷⁰ Příkladem může být majetek, který je používán jak

⁶⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., obecná část, 10 s.

⁷⁰ Čl. 24 Směrnice

k výkonu podnikatelské činnosti, tak i mimo rámec těchto činností k osobním účelům. Pokud lze tyto dluhy od sebe oddělit, mohou být předmětem jak oddělených, avšak koordinovaných řízení, nebo společných řízení.

4.4 Historický vývoj institutu oddlužení fyzických osob podnikajících v právních předpisech Evropské unie

4.4.1 Doporučení Komise č. 2014/135/EU o novém přístupu k neúspěchu v podnikání a k platební neschopnosti

V tomto doporučení byla poprvé zmínka o poskytnutí druhé šance čestným podnikatelům. Úprava tohoto institutu však byla sporadická a týkala se pouze úpravy délky oddlužení, která byla nastavena na 3 roky, stejně jako je tomu ve Směrnici. Rovněž bylo zakotveno, že by mělo dojít k úplnému prominutí dluhů, aniž by bylo potřeba podat na soud příslušný návrh.

Doporučení obsahuje i dvě výjimky, na které se úplné prominutí dluhu neuplatní. Těmi jsou podnikatelé, kteří nejednají čestně nebo v dobré víře, kteří nedodrží splátkový kalendář či jiné povinnosti chránící zájmy věřitelů. Nenalezneme zde ani zmínku o zákazu činnosti na nezbytně nutnou dobu po dobu trvání oddlužení, jakož i principy, na kterých je úprava druhé šance ve Směrnici založena.

Komise následně provedla vyhodnocení provádění tohoto doporučení a bylo zjištěno, že pouze malý okruh států se doporučením řídil, proto to vyústilo v přijetí Směrnice, jež je předmětem této práce.

4.4.2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/848 o insolvenčním řízení

Hlavním účelem nařízení je upravit příslušnost pro zahájení insolvenčních řízení a jiných řízení, které z insolvenčních řízení přímo vyplývají. Rovněž stanovuje podmínky pro uznávání a výkon rozhodnutí vydaných v takových řízeních a ustavuje rozhodné právo pro insolvenční řízení. Kromě tohoto dále nařízení obsahuje koordinační pravidla pro insolvenční řízení, která se týkají stejného dlužníka.

V bodu 9 recitálu je vymezena působnost nařízení bez ohledu na to, zda je dlužníkem fyzická, nebo právnická osoba, podnikatel či soukromá osoba na vybraná insolvenční řízení, která

jsou vymezeny v příloze A nařízení. V České republice se to týká konkursu, reorganizace i oddlužení.

Je však zřejmé, že toho nařízení dále nerozvádí pravidla pro oddlužování fyzických osob – podnikatelů, nýbrž je pouze v recitálu uvedená myšlenka, že působnost taxativně vymezených typů insolvenčních řízení se vztahuje i na tyto osoby.

4.5 Oddlužení fyzických osob podnikajících ve vybraných členských státech Evropské unie

4.5.1 Česká republika

Dosavadní vývoj právní úpravy

Oddlužení bylo do právního řádu České republiky poprvé začleněno insolvenčním zákonem, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2008. Tím se naskytla možnost pro dlužníky, jak se osvobodit z dluhové pasti, ve které se octli. O oddlužení však mohly žádat pouze fyzické osoby – nepodnikatelé. Judikatura tento pojem vyložila tak, že se jedná o fyzickou osobu, která není zákonem považována za podnikatele a zároveň nemá dluhy vzniklé z podnikatelské činnosti, ať už ze své nebo z podnikání jiné osoby, které na sebe převzal.⁷¹ Postupně se tento pojem vyvíjel, až bylo připuštěno, že nepatrná část závazků dlužníka smí pocházet z podnikání. Soud však musí vždy vzít v úvahu dobu vzniku dluhu, dobu ukončení podnikání dlužníka, četnost takových závazků, jakož i jejich výši ve srovnání s celkovou výši všech dlužnických závazků a srozumění věřitele s tím, že pohledávka bude předmětem režimu oddlužení.⁷²

Významná změna nastala 1. ledna 2014, kdy byl novelizován insolvenční zákon, novelou č. 294/2013 Sb. Zde byla zakotvena možnost, aby podnikatel, který nemá dluhy z podnikání, nýbrž pouze ze svého osobního života, úspěšně žádal o oddlužení. To znamená, že osoba, jež provozuje živnost a zároveň nevykonává žádnou jinou závislou činnost a má tedy příjmy výlučně z podnikání, může řešit svůj úpadek pomocí oddlužení.⁷³ Před touto změnou mohla začít osoba podnikat až po

⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2008, sp. zn. KSPL 29 INS 252/2008, 1 VSPH 3/2008 (publikováno s anotací v Soudní judikatuře z oblastí občanského, obchodního a pracovního práva, roč. 2008, č. 7, s. 564)

⁷² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010 [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2010 [cit. 26. února 2022]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz

⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb, obecná část, 65 s.

zahájení oddlužení, ale nikoli v době, kdy podávala návrh na oddlužení. Rovněž bylo umožněno žádat o oddlužení podnikateli, kteří měli dluhy z podnikání za splnění jedné ze tří podmínek stanovené zákonem. Závazek z podnikání není překážkou pro oddlužení, jestliže s ním souhlasí věřitel dlužníka nebo jde o pohledávku věřitele, která nebyla plně uspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém soud rozhodl o zrušení konkursu na majetek dlužníka dle § 308 odst. 1 pís. c) nebo d), nebo pokud jde o zajištěný dluh z podnikání.⁷⁴

Dne 24. dubna 2020 nabyl účinnosti zákon č. 191/2020 Sb., který zavedl další podstatnou změnu, když došlo k zániku jedné z podmínek přípustnosti návrhu na povolení oddlužení a ve své podstatě došlo ke sjednocení oddlužení fyzických osob podnikatelů i nepodnikatelů. Nyní již není potřeba, aby fyzická osoba, která podala návrh na povolení oddlužením, neměla v době podání návrhu dluhy z podnikání mimo výjimky uvedené výše, tzn. věřitel dlužníka s takovým řešením úpadku souhlasí.⁷⁵ Touto novelou došlo k vyjasnění pravidel pro oddlužení podnikatelů, zejména v oblasti postižitelnosti příjmu, kdy je podnikatel povinen odvádět tzv. „zálohovou splátku“. Její výše je navrhována insolvenčním správcem, která přihlédne k minulým příjmům dlužníka, konkrétně je stanovena jako jedna dvanáctina zisku dlužníka za poslední zdaňovací období předcházející podání návrhu na povolení oddlužení. Pokud by nešlo splátku určit tímto způsobem, pak se vychází z očekávaných budoucích podnikatelských příjmů dlužníka. Definitivně došlo k odbourání paradoxního stavu, v němž insolvenční právo poskytovalo finančním problémům spotřebitelům benevolentnější právní režim než finančním problém podnikatelů.⁷⁶

Změny insolvenčního zákona

Jelikož pro české zákonodárce nebyl institut oddlužení podnikajících osob ničím novým, došlo pouze k úpravám tohoto institutu prostřednictvím návrhu novely insolvenčního zákona. Jde o poměrně stručný návrh zákona, jehož jediným cílem je alespoň částečně implementovat Směrnici do právního řádu České republiky, proto je také nazýván jako transpoziční novela. Dosud však tento návrh nebyl schválen, ale lze předpokládat, že k zásadním změnám v něm již nedojde.

⁷⁴ MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1211 s.

⁷⁵ MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 1367 s.

⁷⁶ DRACHOVSKÝ, Ondřej. Rozhovor: Tomáš Richter – Aktuální otázky insolvenčního práva [online]. *pravni prostor.cz*, 20. října 2020 [cit. 25. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo-rozhovor-tomas-richter-aktualni-otazky-insolvencniho-prava>

Jedna z hlavních změn je sjednocení tříleté doby oddlužení pro všechny dlužníky, to znamená, jak pro podnikající, tak i nepodnikající fyzické osoby, a to nezávisle na původu dluhů či zdroji, ze kterých dlužník získává příjmy. Dosud byl režim tříletého oddlužení vyhrazen jen pro určitou kategorii dlužníků. Jde o promítnutí principu rovnosti a poskytnutí rovné příležitosti pro získání druhé šance, který je zdůrazněn v důvodové zprávě k transpoziční novele. Se zkrácením doby oddlužení bylo potřeba provést i řadu procesních úprav, jelikož tříletá doba oddlužení neposkytuje záruku, že insolvenční správce bude mít dostatek času na zpeněžení majetkové podstaty. Stejně tak není jisté, zda by byly včas vyřešeny incidenční spory a tím postaven najisto rozsah majetkové podstaty dlužníka. Z tohoto důvodu byl do novely včleněn institut odloučení rozhodnutí o přiznání osvobození od placení dluhů a rozhodnutí o vzetí na vědomí splnění oddlužení. Díky tomu ztratí účinnost většina dosavadních omezení dlužníka. Neznamená to však ukončení jeho účasti v insolvenčním řízení ani to nebrání dokončení zpeněžení jeho majetku, jakož i pokračování v incidenčních sporech, které mohou mít vliv na uspokojení věřitelů.

Novela taktéž zavádí do insolvenčního práva nástroj efektivního hrazení běžného výživného a záloh na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce ihned po povolení oddlužení.⁷⁷ Podle současné právní úpravy platí, že pokud je postižen dlužník výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nelze po zahájení řízení provést výkon rozhodnutí či exekuci srážkami ze mzdy. Tato srážka je deponována u plátce mzdy a dlužníkovi je vyplacena pouze nezabavitelná částka. Deponaci potom nelze použít na úhradu pohledávek běžného výživného a dlužník je nucen jej plnit ze své nezabavitelné částky, stejně tak je to v případě zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce. Nově by mělo být umožněno insolvenčnímu soudu naříditi plátcu mzdy, aby insolvenčnímu správci vyplácel z deponovaných srážek částku, která bude použita k uspokojení uvedených pohledávek.

Došlo také k úpravě v zákonné hierarchii postupů pro určení splátky podnikajících fyzických osob. Insolvenční správce bude mít na výběr ze dvou rovnocenných možností. Buď bude stále vycházet z konceptu zjištěných příjmů dlužníka, nebo půjde cestou jisté „kvazi-dohody“ mezi dlužníkem a insolvenčním správcem. Výše zálohové splátky však musí dodržovat zákonné limity a podléhá změně v případě, že dojde k pozdějšímu zjištění podstatné změny reálně dosažených příjmu. Rovněž došlo k úpravě procesního režimu stanovení výše referenční srážky. Pokud výše

⁷⁷ Bod 3 a 5 transpoziční novely

zálohové splátky významně neodpovídá předpokládaným příjmům a nákladům, insolvenční správce podá návrh na změnu rozhodnutí o schválení oddlužení, a tím dojde ke zvýšení či snížení referenční srážky.⁷⁸

Další významná změna se týká odejmutí a zániku přiznaného osvobození, které může nově navrhnout i insolvenční správce. Tato změna souvisí s novým procesním schématem oddlužení, když i po přiznání osvobození může být nadále pokračováno v insolvenčním řízení, zejména pokud bude dokončováno zpeněžení majetkové podstaty. Insolvenční správce může podat návrh na odejmutí osvobození v případech, kdy je zjištěno podvodné jednání dlužníka, kdy má dojít k zvýhodnění věřitelů na úkor jiných, případně když dlužník závažným způsobem nebo opakovaně porušuje svou povinnost poskytnout insolvenčnímu správci potřebnou součinnost.

Novela v důsledku vlivu Směrnice klade důraz na poctivost a sledování poctivého záměru dlužníka. Proto byla zavedena možnost přiznané osvobození odejmout, pokud vyjdou najevo okolnosti, z nichž lze důvodně vyvodit nepoctivý záměr.

Vyhodnocení transpozice Směrnice

Návrh transpoziční novely podnítl poměrně vášnivou diskuzi u odborné veřejnosti, přičemž vzbuzuje spíše negativní emoce. Většina z nich se shoduje, že transpozice je prováděna v rozporu s hlavním cílem Směrnice, jež je podpora podnikání.

Jako první je kritizováno zavedení jednotné doby tříleté délky oddlužení. Předkladatel návrhu to odůvodňuje tím, že „*transponuje požadavek čl. 21 (1) (a) směrnice, dle kterého jsou členské státy povinny stanovit dobu oddlužení nepřevyšující tři roky v případě postupů zahrnujících splátkový kalendář.*“⁷⁹ Jde však o nesprávnou interpretaci Směrnice, která stanovuje dobu oddlužení pouze pro podnikatele, nikoliv pro spotřebitele. Česká advokátní komora vyjádřila své znepokojení ohledně rovnováhy práv mezi dlužníky a věřiteli, kdy by došlo k podstatně markantnímu snížení míry uspokojení jejich pohledávek. Neoprávněně by tím došlo ke zvýšení

⁷⁸ Bod 10, 11 a 16 transpoziční novely

⁷⁹ Důvodová zpráva k novele insolvenčního zákona, obecná část, 36 s.

podnikatelského rizika a narušení legitimního očekávání věřitelů, což by mělo za následek úpadek věřitelů, ze kterých se poté stanou dlužníci.⁸⁰

Kritikou prošlo i nezavedení sanačních mechanismů předvídaných Směrnicí, jejichž účelem je zabránění zneužití institutu oddlužení a eliminace nepoctivého záměru dlužníků vůči věřitelům. Zkrácení věřitelů by mělo být vyváжено zvýšeným dohledem nad dlužníkem ze strany insolvenčního správce. Kontrolní role správce může být posílena např. oprávněním k získávání informací z Centrální evidence obyvatel, možnosti přímo vkládat podání a dokumenty do insolvenčního rejstříku či učinit prohlášení o majetku pod zákonem vymezenými sankcemi vůči insolvenčnímu správci. Zákonodárce by také mohl přistoupit k sankčnímu prodloužení zkráceného tříletého oddlužení na pět let v případě, že bude zjištěno zneužití tohoto institutu či odhalení zlého úmyslu vůči věřitelům.

V zákoně stále zůstává zachována 30% hranice míry uspokojení věřitelů, která je předpokladem, že dlužník vynaložil veškeré své úsilí naplnění tohoto požadavku. Neplatí to však absolutně, jelikož soud může oddlužit osobu i v případě, kdy tato míra uspokojení není dosažena, pokud dlužník prokáže, že vyvinul veškeré možné úsilí k uhrazení svých pohledávek. Toto je zcela v rozporu s principem individualizace, jež je zakotven ve Směrnici, který požaduje po členských státech u každé osoby stanovit výši uspokojení individuálně.

4.5.2 Spolková republika Německo

Dosavadní vývoj právní úpravy

V Německu upravuje insolvenční řízení zákon Insolvenzordnung (insolvenční řád, dále jen „InsO“), který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1999. Německá právní úprava oddlužení byla v mnoha ohledech inspirací pro českou právní úpravu, zejména pro novelu z roku 2019.

Od počátku je zakotveno oddlužení pro fyzické osoby, kdy standartní doba oddlužení činila 6 let, ale novelou z roku 2013, která nabyla účinnosti dne 1. července 2014, byly zakotveny určité modifikace.⁸¹ Oddlužení nastávalo po 3 letech v případě, že dlužník splnil aspoň 35 % dluhů a

⁸⁰ ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Česká advokátní komora se vyjádřila k novele insolvenčního zákona* [online]. advokatnidenik.cz, 12. ledna 2021 [cit. 10. března 2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/01/12/cak-se-vyjadrila-k-novele-insolvenčního-zákona/#_ftn5

⁸¹ Gesetz zur Verkürzung des Restschuldbefreiungsverfahrens und zur Stärkung der Gläubigerrechte

nákladů řízení v plné výši, příp. po 5 letech v případě uhrazení nákladů řízení v plné výši. Ovšem ve standardní délce oddlužení nebyla stanovena procentuální hranice míry uspokojení věřitelů. Tato reforma však měla primárně posílit práva věřitelů pomocí institutu okamžité pracovní povinnosti, kdy dlužník musel zahájit výdělečnou činnost ihned po zahájení insolvenčního řízení. Rovněž bylo zavedeno oprávnění věřitelů podat žádost o zamítnutí oddlužení do šesti měsíců od doby, kdy došlo k zjištění porušení podmínek oddlužení dlužníkem.

Změny insolvenčního zákona

1. října 2020 vystoupil v platnost Zákon o dalším zkrácení postupu pro osvobození zbytkového dluhu⁸², který do německého právního řádu implementuje požadavky Směrnice, zejména příležitost k rychlejšímu začátku pro poctivé dlužníky. Postup oddlužení od placení zbývajících pohledávek je samostatný institut, který následuje po insolvenčním řízení. Je nutné, aby podnikatel v platební neschopnosti podal předem žádost o oddlužení. Stejně jako dříve musí dlužník dodržovat rozsáhlé povinnosti týkající se poskytování informací a spolupráce, aby dosáhli osvobození od placení zbývajících pohledávek. Rovněž musí vykonávat výdělečnou činnost nebo usilovat o její získání. Osvobození od zbývajících dluhů může být zamítnuto, pokud by dlužník ve fázi dobrého chování⁸³ úmyslně či z hrubé nedbalosti vytvořil nepřiměřené závazky nebo pokud by podnikatel nevykonával výdělečnou činnosti.

Tímto zákonem došlo ke zkrácení doby délky řízení na 3 roky, tak jak je předpokládáno Směrnicí, a to pro všechna insolvenční řízení zahájená od 1. října 2020. Pokud bylo zahájeno v období od 17. prosince 2019 do 30. září 2020 platí přechodná úprava, kdy se předchozí řádná lhůta šesti let pro dosažení oddlužení zkracuje o tolik měsíců, kolik uplynulo od účinnosti Směrnice do podání insolvenčního návrhu.

Zkrácená doba oddlužení je přístupná všem dlužníkům, tzn. fyzickým osobám – podnikatelům i spotřebitelům, avšak pro spotřebitele by měla tato možnost být omezena do 30. června 2025. Do 20. června 2024 musí být vyhotovena zpráva, která se bude zabývat dopady zkráceného řízení na ekonomické chování spotřebitelů. Dojde také k vyhodnocení poklesu míry uspokojení věřitelů, které nastane v důsledku zkrácení doby oddlužení. Stále platí možnost

⁸² Gesetz zur weiteren Verkürzung des Restschuldbefreiungsverfahrens

⁸³ Doba mezi ukončením formálního insolvenčního řízení a povolením oddlužení se označuje jako tzv. fáze dobrého chování, resp. fáze bezúhonnosti. V této fázi nemohou věřitelé proti dlužníku přijímat žádná donucovací opatření.

předčasného splacení zbytkového dluhu podle dosavadní právní úpravy, avšak dochází k zásadní změně a tou je odstranění minimální 35% hranice pro uspokojení pohledávek věřitelů. Zároveň již není podmínkou pro zkrácení insolvenčního řízení úhrada nákladů řízení.

Zákaz zahájit nebo vykonávat obchodní, podnikatelskou nebo řemeslnou činnost, který byl vydán v souvislosti s úpadkem dlužníka, zaniká okamžikem právní moci rozhodnutí o povolení oddlužení. V případě činností podléhajících povolení a licenci je však potřeba takové povolení získat znovu.⁸⁴

Nová právní úprava však pouze nezmírňuje požadavky na dlužníky, ale k zachování rovnováhy mezi právy dlužníku a právy věřitelů, zavádí přísnější blokační lhůtu či rozšiřuje okruh majetkové podstaty. Pokud dlužník nabude majetek za dobu oddlužení výhrou v loterii nebo darem, musí být 50 % z tohoto plnění poskytnuto věřitelům. Dosud tomu tak bylo pouze u dědictví.⁸⁵

Dosud platila desetiletá blokační lhůta, kdy dlužník, který byl oddlužen, nemohl znovu vstoupit do oddlužení. Tato doba byla nyní prodloužena na 11 let.⁸⁶ Pokud dlužník podá návrh na povolení oddlužení opětovně, pak se na něj bude vztahovat delší doba oddlužení v délce 5 let. Zpřísnění je odůvodněno tím, že by zkrácení řízení nemělo vést k tomu, že dlužníci budou moci v případě pozdějšího opětovného zadlužení získat rychleji i druhé oddlužení, což je zcela v souladu s požadavkem druhé šance.

Vyhodnocení transpozice Směrnice

V souladu se základním cílem Směrnice byla doba oddlužení zkrácena na 3 roky, a to pro všechny fyzické osoby. Přestože jde o stejnou úpravu jako v České republice, není podrobena takové kritice odborné veřejnosti jako zde z důvodu jejího časového omezení a následnému vyhodnocení její potřeby. Zároveň je u soukromých osob potřeba, aby se nejprve pokusily své dluhy vyřešit pomocí mimosoudní dohody se svými věřiteli, podnikatelé naopak mohou přímo požádat o oddlužení od zbývajících pohledávek. Německá úprava vychází z předchozích

⁸⁴ § 301 odst. 4 InsO

⁸⁵ SCHULTZ, Oliver. Verkürzung des Restschuldbefreiungsverfahrens – Schnellerer Neustart für Schuldner [online]. schuldnberaterung-schulz.de, 3. května 2021 [cit. 17. března 2022]. Dostupné z: <https://schuldnberaterung-schulz.de/gesetz-verkuerzung-restschuldbefreiungsverfahren/>

⁸⁶ § 287a odst. 2 InsO

zkušeností s insolventními firmami a spotřebitelů, když i přes tříleté oddlužení mohli věřitelé v naprosté většině případů očekávat výraznou míru uspokojení svých pohledávek.

Rovněž byla zavedena určitá opatření, zejména prodloužení blokační lhůty či rozšíření okruhu majetkové podstaty, které mají sloužit k tomu, aby nedocházelo k zjevnému zneužívání oddlužení, případně k předcházení nepoctivého záměru dlužníků. Obdobně jako v české právní úpravě však nejsou zavedena žádná sankční opatření, které by umožnila prodloužit tříletou dobu oddlužení na pětiletou v případě, že by dlužník jednal nepoctivě.

Přestože německá právní úprava přistoupila k mnoha zvýhodněním pro dlužníky, zavádí i určitá zpřísnění, kterými se snaží takové zvýhodnění vyvážit. Jde o velice přiměřený přístup německých zákonodárců, kdy práva věřitelů nejsou potlačena více než Směrnice předpokládá. Navíc je zde zakotvena doba pro vyhodnocení účinků takové novely na uspokojení věřitelů, pakliže by došlo k nepřiměřenému úbytku míry uspokojení věřitelů, od oddlužení spotřebitelů v délce 3 let bude odstoupeno, příp. budou zavedena jiná opatření pro její zvýšení.

4.5.3 Rozdílnost právních úprav

Na první pohled je zřetelné, že obě novely procesu oddlužení vycházely v základních bodech z textu Směrnice a jsou si navzájem velmi podobné. Obě úpravy naplnily cíle Směrnice, které umožňují dosáhnout tříleté doby oddlužení pro poctivé dlužníky, když mohou pokračovat v podnikání bez jakýchkoliv omezení po skončení procesu oddlužení, tak jak je v souladu s jádrem institutu druhé šance.

Německá právní úprava na rozdíl od české rozšířila opatření proti nepoctivému záměru dlužníka, který v české právní úpravě v podstatě zcela schází. Jedinou možností, kterou nalezneme v obou novelách, je možnost odejmutí osvobození od placení zbývajících pohledávek, což je z pohledu českého insolvenčního práva zcela nedostačující.

Patrným rozdílem je procentuální míra uspokojení věřitelů dlužníky v procesu oddlužení. Německý zákonodárce zcela zrušil takovou hranici, přičemž v České republice je stále zachována vyvrátitelná domněnka, že dlužník neporuší povinnost vynaložit veškeré své úsilí pro úplné uspokojení věřitelů, pokud splatí nezajištěným věřitelům minimálně 30 % jejich pohledávek.⁸⁷

⁸⁷ § 412a odst. 1 pís. c) IZ

Není tedy nutně zapotřebí tuto hranici naplnit, ale poté dlužník musí prokázat, že vynaložil veškeré úsilí k uspokojení věřitelů a insolvenční soud následně posuzuje, zda byly podmínky pro osvobození od placení zbývajících pohledávek naplněny či nikoliv.

Česká právní úprava se stejně jako v roce 2019 inspirovala německou právní úpravou, proto bylo společně zavedeno tříleté oddlužení pro spotřebitele i podnikatele. Ovšem je nutné vnímat rozdíl mezi oběma státy, kdy Německo vycházelo z již předchozích zkušeností a jde pouze o přechodný stav, kdy bude vyhodnocen vliv této úpravy na věřitele. Český návrh zákona zavedl zkrácenou dobu oddlužení bez jakýchkoliv předchozích studií, jde proto o extrémní řešení, které může mít na insolvenční právo, a především insolvenční správce, kterým bude značně zkrácena finanční odměna, nezvratné důsledky.

Z těchto důvodů je možné dojít k závěru, že transpoziční novela v českém právním pojetí není zcela dostačující, a to z několika důvodů. Prvním citelným problémem je nenaplnění principu individualizace, když v tomto ohledu transpoziční novela nepřináší žádná nová. Za druhé dochází k velkému zvýhodnění dlužníků, přičemž práva věřitelů nejsou žádným výrazným způsobem posilněna. Bylo by proto vhodné zavést určitá sankční opatření, tak aby nedošlo k zneužívání institutu oddlužení. Přestože ani německou úpravu nemůžeme považovat za ideální, lze se jí v mnoha ohledech inspirovat, zejména v oblasti opatření proti nepoctivému záměru dlužníka, případně omezení doby tříletého oddlužení pro všechny.

5 Závěr

Cílem této práce bylo zhodnocení, zda se německému a českému zákonodárci podařilo implementovat základní cíle a principy Směrnice, jakož i nosné instituty preventivní restrukturalizace a druhé šance, do vnitrostátních právních řádů a následné provedení jejich komparace.

V rámci preventivní restrukturalizace jsem se zaměřila především na institut systému včasného varování, role soudu a restrukturalizačních správců v procesu restrukturalizace a na charakteristické prvky restrukturalizačního plánu. V obou právních úpravách je nepochybně zřejmé, že naplnily základní cíle a principy Směrnice, jakož i preventivní restrukturalizace samotné. V čem však nalezneme zřetelné odchylky jsou oblasti, které Směrnice výslovně neupravuje nebo poskytuje pouhá vodítka pro jejich realizaci. První takovou oblastí jsou systémy včasného varování, přestože v německé právní úpravě nejde o žádnou novinku, zákonodárce přistoupil k zavedení systému včasného varování prostřednictvím povinnosti plánování likvidity na 24 měsíců, kdežto český zákonodárce žádný z takových systému nezavedl. Právní úpravy se dále rozcházejí v roli restrukturalizačního správce a soudu, když se jeví jako vhodnější česká koncepce spočívající v rozlišení restrukturalizačního správce a poradce, avšak inspirací by v této oblasti mohl systém německého odměňování takových správců či poradců, jež záleží v reálně odpracovaných hodinách. V případě restrukturalizačního plánu nenalezneme podstatnější odchylky, kdy k jeho přijetí je v obou případech potřeba souhlasu 75% většiny hodnoty pohledávek v každé skupině věřitelů. Je nepochybné, že český návrh zákona i německý zákon o restrukturalizaci jsou si navzájem velmi podobné a rozdíly jsou zcela minimální, je však již na praxi, aby ukázala, zda tento institut naplní očekávání veřejnosti a umožní zachovat chod podniků přes plnění svých závazků mimo insolvenční řízení, nebo skončí pouze v rovině teorie.

Institut druhé šance je problematičtější, přestože německá úprava je obdobná jako česká, v podstatných bodech se liší. Česká úprava zcela nereflektuje princip individualizace, když z transpoziční novely nevyplývá odstranění 30% hranice míry uspokojení dluhů dlužníkem, a přestože je zde uvedena vyvrátitelná domněnka o splnění oddlužení, není to dostačující a v tomto ohledu by měl zákonodárce zcela procentuální hranici z insolvenčního zákona odstranit. Další problematickou částí je rozšíření zvýhodnění pro dlužníky a s tím související neúměrné zatížení věřitelů, aniž by jim byla poskytnuta zákonodárcem nějaká ochranná či sankční opatření proti

zneužití insolvenčního řízení dlužníkem. Ani německá právní úprava není bezvadná, avšak zcela naplňuje cíle a principy Směrnice, přičemž bere v úvahu již předcházející zkušenosti s procesem oddlužení. Český zákonodárce zvolil ve svém návrhu extrémní řešení, aniž by vzal v potaz důsledky, které by to mohlo mít na věřitele i insolvenční správce. Je proto možné, že dojde k přepracování transpoziční novely, tak aby vyhovovala nastaveným standardům Směrnice a insolvenčnímu řízení v naší republice, což by vzhledem k její současné konstrukci bylo nanejvýš vhodné.

Seznam zdrojů

Seznam použité literatury

- HŘÍBAL, Daniel. Principy preventivní restrukturalizace a ekonomická krize. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 111–119
- HUISMANS, Christiane, PASCULLI, Matteo, FRANK, Rainer. Systémy včasného varování podniků ve smyslu směrnice (EU) 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Insolvenční praxe. Problémy a výzvy pro léta dvacáta*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 177-190
- KUDĚJ, Michal. SCHÖNFELD, Jaroslav. Implementace preventivní restrukturalizace – výsledky výzkumu. In: SCHÖNFELD, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 11-30
- MORAVEC, Tomáš. Evropské insolvenční právo. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2021, s. 126-161
- MORAVEC, Tomáš a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1211 s.
- MORAVEC, Tomáš a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 1367 s.
- SCHÖNFELD, Jaroslav. Používání pojmů „finanční obtíže“ a „hrozící úpadek“ v evropské směrnici o insolvenci a restrukturalizaci. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 31-37
- SMRČKA, Luboš. K některým vnitřním rozporům evropské směrnice o restrukturalizaci a insolvenci. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Preventivní restrukturalizace. Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 41-50
- VÍTKOVÁ, Klára, ZEZULKA, Ondřej. Trnitá cesta Evropou k preventivní restrukturalizaci. In: Schönfield, Jaroslav, KUDĚJ, Michal (eds.). *Insolvenční praxe. Problémy a výzvy pro léta dvacáta*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 167-176

Seznam právních předpisů

- Bundesgesetz über Aktiengesellschaften (Aktiengesetz – AktG)
- Doporučení Komise č. 2014/135/EU o novém přístupu k neúspěchu v podnikání a k platební neschopnosti

- Doporučení Komise ze dne 6. května 2003 týkající se definice mikropodniků, malých a středních podniků
- Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 64 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist
- Gesetz zur Verkürzung des Restschuldbefreiungsverfahrens und zur Stärkung der Gläubigerrechte vom 15.07.2013
- Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866), die zuletzt durch Artikel 35 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení
- Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatření ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU.com (2016)
- Návrh zákona o preventivní restrukturalizaci
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí ze dne 4. dubna 2001
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) ze dne 25. listopadu 2009
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a o změně směrnice (EU) 2017/1132
- Unternehmensstabilisierungs- und -restrukturierungsgesetz vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3256), das durch Artikel 38 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist
- Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2008, sp. zn. KSPL 29 INS 252/2008, 1 VSPH 3/2008 (publikováno s anotací v Soudní judikatuře z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, roč. 2008, č. 7, s. 564)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010 [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2010 [cit. 26. února 2022]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz

Seznam odborných článků a online zdrojů

- ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Česká advokátní komora se vyjádřila k novele insolvenčního zákona* [online]. advokatnidenik.cz, 12. ledna 2021 [cit. 10. března 2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/01/12/cak-se-vyjadrila-k-novele-insolvencniho-zakona/#_ftn5
- DRACHOVSKÝ, Ondřej. *Rozhovor: Tomáš Richter – Aktuální otázky insolvenčního práva* [online]. pravni prostor.cz, 20. října 2020 [cit. 25. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/rozhovor-tomas-richter-aktualni-otazky-insolvencniho-prava>
- GARRIDO, Jose M. *Out-of-Court Debt Restructuring* [online]. Washington, D.C.: World Bank, 2012. Dostupné z: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2230>
- SCHÖNFELD, Jaroslav, KUDĚJ, Michal a SMRČKA, Luboš. Finanční charakteristiky podniků před vyhlášením moratoria. *Politická ekonomie* [online], 2019, roč. 67, č. 5, s. 490-510 [cit. 5.2.2022]. Dostupné z: https://polek.vse.cz/artkey/pol-201905-0003_financi-charakteristiky-podniku-pred-vyhlasenim-moratoria.php
- SCHULTZ, Oliver. *Verkürzung des Restschuldbefreiungsverfahrens – Schnellerer Neustart für Schuldner* [online]. schuldnerberatung-schulz.de, 3. května 2021 [cit. 17. března 2022]. Dostupné z: <https://schuldnerberatung-schulz.de/gesetz-verkuerzung-restschuldbefreiungsverfahren/>
- TRETLEROVÁ, Hana. *Rozhovor: Ondřej Zezulka – Co přináší směrnice o restrukturalizaci a insolvenční?* [online]. pravni prostor.cz, 4.10.2021 [cit. 1. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-ondrej-zezulka->

Jiné zdroje

- Důvodová zpráva k návrhu zákona o preventivní restrukturalizaci
- Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.
- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb.
- Vyhodnocení plnění doporučení Komise č. 2014/135/EU o novém přístupu k neúspěchu podnikání a platební neschopnosti

Abstract

The aim of this thesis is to assess whether the Czech and German legislators have succeeded in implementing the basic objectives and principles of the Directive, as well as the core institutes of preventive restructuring and second chance, into their national legal systems and then to make a comparison of these legal systems. The analysis of the Czech and German legislation on preventive restructuring and second chance is a means of gaining insights. The thesis is divided into three chapters. The first chapter deals with the characteristics of the Directive, its main objectives and principles. The second chapter focuses on the institute of preventive restructuring, in particular the implementation of their most important institutes into the legal system of the Czech Republic and Germany. The third chapter then focuses on the so-called second chance institute, i.e. full debt relief for natural persons engaged in business. In the conclusion, the findings obtained through data analysis and comparison are summarised.

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je posouzení, zda se českým a německým zákonodárcům podařilo implementovat základní cíle a principy Směrnice, jakož i nosné instituty preventivní restrukturalizace a druhé šance, do vnitrostátních právních řádů a následné provedení komparace těchto právních úprav. Prostředkem k získání poznatků je analýza české a německé úpravy preventivní restrukturalizace a institutu druhé šance. Diplomová práce je rozčleněna do tří kapitol. První kapitola se věnuje charakteristikou Směrnice, jejími stěžejními cíli a principy. Druhá kapitola je zaměřena na institut preventivní restrukturalizace, zejména implementací jejich nejpodstatnějších institutů do právních řádů České republiky a Německa. Třetí kapitola se poté věnuje institutu tzv. druhé šance, resp. úplnému oddlužení podnikajících fyzických osob. V závěru jsou shrnuty poznatky získané analýzou a komparací dat.

Klíčová slova

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 o preventivní restrukturalizaci a insolvenční, preventivní restrukturalizace, insolvence, evropské insolvenční právo, úplné oddlužení podnikajících fyzických osob, druhá šance.

Keywords

Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council on preventive restructuring and insolvency, Preventive restructuring, Insolvency, European insolvency law, Full insolvency of natural persons in business, Second chance